Suomen Ilmailumuseon toimintakertomus

2022

ILMAILUMUSEO
FLYGMUSEUM • AVIATION MUSEUM

SISÄLTÖ

1. Toimitusjohtajan katsaus 3
2. Strategiakatsaus 4
3. Uusi Ilmailumuseo 6
4. Valtakunnallinen vastuumuseotoiminta 8
5. Kokoelmat, tallennustyö ja entisöintitoiminta 9
6. Näyttelytoiminta 15
7. Yleisöpalvelut 18
8. Elämys- ja myyntipalvelut 20
9. Asiakaspalvelu, museokauppa ja kahvila 21
10. Vapaaehtoistoiminta 24
11. Suomen Ilmailumuseo lyhyesti 25
12. Henkilöstö 26
13. Kiinteistö ja tukipalvelut 29
14. Säätiö 26
15. Talous 31
16. English Summary 32

KANNEN KUVAT

Vasemmalla: *Upseerikokelas Olli Puhakka rentoutuu Ilmailukoulun katolla Kauhavalla. Kuva: Olli Puhakan kokoelma / Suomen Ilmailumuseo. Katso luvusta 5 Olli Puhakan lahjoituksesta museolle.*
Oikealla: *Ilmailumuseon kesäleiriläiset näyttelyssä intendentti Matias Laitisen johdolla. Kuva: Tiia Fynes.*

VIEREINEN KUVA

Ilmailuhistoriallinen näyttelytoiminta Vantaalla 50 vuotta. Juhlabanderollin asennusta. Kuva: Henri Äijälä.

1. TOIMITUSJOHTAJAN KATSAUS

Museon vuotta 2022 värittivät Uusi Ilmailumuseo -hankkeen edistäminen ja nykyisen museon palveluiden kehittäminen. Museo panosti ilahduttavan paljon valtakunnallisen saavutettavuuden parantamiseen. Uutena avauksena museo liittyi Digimuseo-palveluun ja lanseerasi sitä kautta uutena verkkopalveluna 3D- ja 360°-tekniikkaa hyödyntävän Kolmosten siivillä -virtuaalinäyttelyn.

Uusi Ilmailumuseo -hankkeessa museonjohtajaa työllisti erityisesti hankkeen valtionrahoituksen varmistaminen. Vuoteen mahtui paljon kannustavia ja eteenpäin vieviä keskusteluja, mutta kuitenkaan valtiolta ei saatu rahoitukseen liittyvää päätöstä. Tämä työ siis luonnollisesti jatkuu nyt kuluvan vuoden puolellakin. Muutoin Uusi Ilmailumuseo -hanketta valmisteltiin muilta osin, mm. hankemallia tarkennettiin ja tontin kaavoitusprosessikin aloitettiin vuoden lopulla. On kuitenkin tunnustettava, että museon tulevaisuuden epävarma tilanne hankepäätösten pitkittyessä on kuormittanut museon henkilöstöä suuresti. Loppuvuoden kohonneet kustannukset energian hinnannousun myötä eivät helpottaneet talouteen liittyviä paineita.

Kaiken tämän epävarmuuden keskellä henkilökunta on kuitenkin sitoutuneesti edistänyt niitä asioita, joihin on voitu vaikuttaa. Panostukset museon palveluihin ja asiakaskokemukseen ovatkin näkyneet niin tuotoissa kuin museon kävijämäärässä. 42 215 kävijää on museon uusi ennätys. Kävijäennätys juhlistaa hienosti vuoden 2022 merkkipäivää eli ilmailumuseotoiminnan 50-vuotista taipaletta Vantaalla.

Lähtöasetelma vuoteen 2023 on selvä – museon tilat ovat tiensä päässä ja museon on uudistuttava. Päätösten pitkittyessä aika muutokselle on jo käsillä. Vuosi 2023 tuleekin näyttämään, mikä on museon tulevaisuuden suunta.

Kiitos kaikille teille, jotka osallistuitte museon vuoteen ja teitte siitä parhaan mahdollisen. Kiitos museon henkilökunnalle, säätiön hallitukselle, vapaaehtoisille ja kaikille tärkeille sidosryhmillemme. Erityiskiitos Vantaan kaupungille ja kaupunginjohtaja Ritva Viljaselle Uusi Ilmailumuseo -hankkeen eteen tehdystä työstä.

Pia Illikainen
Museonjohtaja

Kuva:
Milla Illikainen

2. STRATEGIAKATSAUS

Ilmailumuseon tehtävänä on lisätä ymmärrystä ilmailusta. Ilmailun historian ja kokonaiskuvan tunteminen auttaa yksilöä hahmottamaan nykypäivän tilannetta ja kehitystä. Tämä johtoajatus ohjaa museon palveluiden suunnittelua ja käytännön työtä.

Museo on jo pidempään toiminut hakupalvelu Finnassa ja avannut sinne myös vuoden 2022 aikana vapaasti saataville lisää erilaisia sisältöjä, joiden kautta pyritään tuomaan esille ilmailun monia rooleja. Aivan uusi avaus oli museon liittyminen Digimuseo-palveluun kesällä. Digimuseossa esillä oleva Kolmosten siivillä -virtuaalinäyttely toteutettiin yhteistyössä Ilmavoimamuseon ja Ilmailumuseoyhdistyksen kanssa. Projekti onkin oiva esimerkki strategian mukaisesta yhteistyön ja yhteisöllisyyden voimasta.

Museo on strategisten tehtäviensä mukaisesti pyrkinyt vahvistamaan perustaansa. Asiantuntijuuden ja vaikuttavan viestinnän kautta on vahvistettu museon roolia luotettavana tutkitun tiedon puolestapuhujana. Sosiaaliseen mediaan on kiinnostavalla tavalla tuotu museon asiantuntijuutta näkyväksi esimerkiksi suosituilla ”Esine-etsivän” kokoelmapostauksilla. Uusi Ilmailumuseo -hankkeen edistäminen ja yhteistyöneuvottelut erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Vantaan kaupungin kanssa pyrkivät takaamaan museon tulevaisuuden niin toiminnallisesti kuin taloudellisestikin.

Museo on pyrkinyt pitämään tiiviisti yhteyttä taustayhteisöihinsä. Yhteistyö ja yhteisehdotukset ovat liittyneet pitkälti konkreettisiin tavoitteisiin ja ajankohtaisiin teemoihin, esimerkiksi organisaatioiden juhlavuosiin. Museo toimii aktiivisesti verkostoissa niin museoalalla (esim. Trafiikki ry ja yhteistyö Vantaan museoiden kanssa) kuin sen ulkopuolellakin (esim. Vantaan matkailuverkosto). Vapaaehtoistoiminta on museolla aktiivista ja sitä on uudelleenjärjestelty vastaamaan paremmin sekä vapaaehtoisten että museon tarpeita.

Ilmailukulttuurin näkökulman tuominen yhteiskunnalliseen keskusteluun on museon strategisista tehtävistä käytännön toimissa yhä aliedustetuin. Yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen vaatii museolta jatkossa vielä laajempaa sisäistä keskustelua ja tarkempaa linjausta museon vaikuttajaroolista. Tämä tulee ajankohtaiseksi viimeistään uuden strategiatyön myötä vuonna 2023.

Museon arvoista – uteliaisuus, yhteisöllisyys, vastuullisuus – erityisesti uteliaisuus näkyi laajalti toiminnassa. Museo esitti uutta avausta tarjoamalla museota alustaksi nuorten omaehtoiselle tekemiselle. Tällä ehdotuksella museo sai rahoitusta Vantaan kaupungin järjestämässä Kaikenkokoiset kaupunkikeksinnöt -innovaatiokilpailussa. Projekti toteutetaan vuoden 2023 aikana. Lisäksi asiakaskokemukseen panostettiin Careerian Uudenlainen tapa työllistää ja tuottaa palveluja -hankkeen avulla. Palvelumuotoilun keinoin haettiin suuria ja pieniä oivalluksia, ja monia parannuksia ja kokeiluja otettiin käyttöön.

3. UUSI ILMAILUMUSEO

3.1 Rakennushanke ja rahoitus

Museo käynnisti jo syksyllä 2019 uuden ilmailumuseon selvityksen yhdessä Vantaan kaupungin kanssa. Vuoden 2020 keväällä valikoitui museon uudeksi sijainniksi nykyistä museota vastapäätä oleva tontti, joka on Finavian Oyj:n ja Vantaan kaupungin yhteisomistuksessa. Vuoden 2021 alussa päädyttiin malliin, jossa uusi museorakennus tulisi Suomen Ilmailumuseosäätiön omistukseen. Rakennusinvestoinnin laajuus on n. 6300 brm·, tarvittava rahoitus 17,0 miljoonaa euroa. Valtiolta haetaan 8,5 miljoonan euron osuutta kokonaisinvestoinnista. Jäljelle jäävä osuus on tarkoitus rahoittaa Vantaan takaamalla lainarahoituksella sekä yksityisellä rahoituksella. Valtion rahoitusosuuden varmistaminen on ollut neuvotteluissa jo vuodesta 2021.

Tavoitteena oli saada hankkeen valtionrahoituspäätös ja Vantaan kaupungin valtuustopäätös vuoden 2022 aikana. Investointirahoituksesta käytiin useita neuvotteluita opetus- ja kulttuuriministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa, Vantaan kaupunginjohdon ollessa usein tapaamisissa koollekutsujana. Hanketta ja museota esiteltiin kahdelle eri tiede- ja kulttuuriministerille. 1.3. ministeri Kurvinen vieraili Ilmailumuseolla museon ja Vantaan kaupungin vieraana ja puolestaan 9.8. museon ja Vantaan kaupungin edustajat vierailivat ministeriössä ministeri Honkosen luona. Myös vantaalaisiin kansanedustajiin pidettiin vuoden aikana tiiviisti yhteyttä ja syksyn budjettiriihen alla hankkeesta ja rahoituksen tarpeellisuudesta viestittiin kaikkien hallituspuolueiden valtiosihteereille sekä talouspoliittisille erityisavustajille. Museo toimitti lisäksi lokakuussa asiantuntijalausunnon rahoituksen tarpeellisuudesta Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle.

Hallitus uudelleenbudjetoi vuoden 2022 viimeisessä lisätalousarviossa museolle aiemmin jo myönnetyn 1,5 miljoonan euron rahoituserän Uusi Ilmailumuseo -hankkeeseen, mutta lopusta rahoituksesta ei vuoden 2022 aikana saatu päätöstä.

Uusi Ilmailumuseo -hankkeen projektisuunnitelmaa täsmennettiin alkuvuoden aikana erityisesti hankemallin osalta. Rakennukseen ja sen rahoitukseen liittyvien avointen kysymysten vuoksi rakennuksen kokonaiskonseptointia ja Uuden Ilmailumuseon strategista suunnitelmaa ei vielä laadittu. Loppuvuodesta 2022 kaupunki aloitti museon tontin kaavoitusprosessin.

3.2 Museokonsepti ja toimintojen kehittäminen

Uusi Ilmailumuseo -hankkeen rahoituspäätöksen viivästyminen vaikutti myös museokonseptoinnin etenemiseen. Museolla oli käytössään vain rajalliset resurssit hankkeen edistämiseen ennen hankkeen varsinaista käynnistämistä – konseptointityötä tehtiin vuoden 2022 aikana paljolti museon henkilökunnan omien töiden ohella.

Uuden Ilmailumuseon museokonseptin laatiminen käynnistyi vuoden 2022 alussa. Museo teetti Suunnittelutoimisto Pentagon Design Oy:llä kevään aikana museokonseptin kirkastuksen tulevan suunnittelutyön pohjustukseksi. Suunnittelutyössä osallistettiin laajasti museon henkilökuntaa, säätiön hallinnon edustajia sekä ulkopuolisia asiantuntijoita – sekä hyödynnettiin museon saamaa asiakaspalautetta.

Suunnittelutyötä laajennettiin Jenny ja Antti Wihurin syksyllä 2021 myöntämän avustuksen turvin käsittelemään myös museon vierailukokemusta, asiakastiloja ja näyttelyitä. Tämän osalta työskentelyyn osallistui myös museon kilpailuttama näyttelysuunnittelija, Suunnittelutoimisto Amerikka Oy. Näyttelysuunnittelija laati työn pohjalta esityksen Uuden Ilmailumuseon asiakastilojen toiminnallisista ja teknisistä suunnittelun lähtökohdista. Esitys toimii tausta-aineistona tulevalle rakennus- ja näyttelysuunnittelulle.

Suunnittelutyöhön osallistui myös Turun yliopiston museologian opiskelija Veli-Matti Varjonen, joka laati hankkeen pohjalta esityksiä Uuden Ilmailumuseon palvelukonsepteiksi, kurssityönä Turun yliopiston museologian ”Museotoiminnan kehittäminen” -kurssille.

Konseptisuunnittelun valmistuttua museo on jatkanut kesän ja syksyn aikana Uuden Ilmailumuseon liiketoimintasuunnitelman (LTS) kehittämistä, sekä museon näyttelyiden sisällöntuotantoa. Konseptisuunnittelun lisäksi museo ei ole käyttänyt hankkeeseen ulkopuolisia palveluntarjoajia, vaan työtä on tehty museohenkilökunnan voimin. Kehittämistyö jatkuu vuoden 2023 puolella.

Uusi Ilmailumuseo -hankkeen museokonseptoinnin projektipäällikkönä on vuoden 2022 aikana toiminut museon näyttelypäällikkö, oman toimensa ohella.

4. VALTAKUNNALLINEN VASTUUMUSEOTOIMINTA

Suomen Ilmailumuseolla on voimassa oleva valtakunnallisen vastuumuseotoiminnan suunnitelma vuosille 2020–2023. Seuraavassa esitellään tarkemmin vuoden 2022 toiminnan sisältöä.

4.1 Valtakunnallinen museotoiminta

Finna-hakupalvelussa on julkaistu jatkuvasti ja menestyksekkäästi uutta digitoitua aineistoa museon kokoelmista. 10 000 julkaisun rajapyykki ylittyi loppuvuodesta 2022. Museolla on oma näkymä Finnassa (ilmailumuseo.finna.fi).

Museon virtuaalipalvelujen kattavuus jatkoi kasvuaan. Museo tarjoaa virtuaalisia oppimisaineistoja, video- ja etäopastuksia, ääniopastuksen (su/en, kuunneltavissa myös ilman näyttelykokemusta), verkkosivupalvelut ja monipuolisesti sosiaalisen median sisältöjä (mm. YouTube, Facebook, Instagram, LinkedIn). Laajempana kokonaisuutena ja uutena avauksena tuotettiin Digimuseoon DC-3-aiheinen Kolmosten siivillä -näyttely, joka on palvelun ensimmäinen ilmailuhistoriallinen näyttely. Lisäksi museo tuotti sisältöä mm. Finavia Oyj:n verkkojulkaisuun Helsinki-Vantaa 70 vuotta – Historiapolku. (Kts. 7. Yleisöpalvelut)

Museo tarjosi yksityishenkilöille (tutkijoille ja ilmailuhistoriasta kiinnostuneille) asiantuntijapalveluita valtakunnallisesti vastaamalla muun muassa arkisto-, esine-, kirjasto- ja valokuvakokoelmiin sekä Suomesta löytyviin ilma-alusten hylkyihin liittyviin kysymyksiin. Museo palveli asiakkaita kokoelma-aineistoihin sekä ilmailuhistorialliseen tietoon liittyen sekä museon tiloissa että etänä. (Kts. 5. Kokoelmat)

Museo osallistui ilmailualan tapahtumiin, keskeisimpänä 18.–19.6. Suomen Ilmailuliiton päälentonäytös Porissa ja 13.8. Kymin ilmailupäivä.

Vuodelle 2022 suunniteltu palveluiden tuotteistamiseen ja tunnettavuuden parantamiseen tähdännyt kokoelmapalveluiden kehittämishanke ei toteutunut, koska projektiin aiottua kokoelmapalveluamanuenssia ei saatu resurssisyistä palkattua. Palveluiden toimivuutta pyrittiin kuitenkin edistämään muuten aineistojen hallintaa ja haettavuutta lisäämällä, joka toteutettiin osin vapaaehtoisten toimesta.

Kirjastokokoelman kokoelmahallintaa paransi merkittävästi loppuvuodesta aloitettu projekti, jossa siirryttiin Pretty Lib -järjestelmästä Aurora-järjestelmään.

Heinäkuussa museo julkaisi Finnassa kattavan kuvakoonnin kokoelmiensa ilma-alusten arkistovalokuvista. Kuvat tuovat autenttisen ja aktiivista käyttöä avaavan näkökulman museokäynnin yhteyteen. Kuva: Tapio Juutinen.

LUOTTAMUSTEHTÄVÄT

Museon henkilökunta on toiminut vuonna 2022 luottamustehtävissä useissa museo- tai ilmailualan yhteisöissä.

- Museonjohtaja Pia Illikainen toimi puheenjohtajana Trafiikki-museot ry:n hallituksessa
- Intendertti Matias Laitinen toimi Museoviraston Perinneilma-alusten asiantuntijalautakunnan puheenjohtajana
- Museomekaanikko Antti Laukkanen toimi Museoviraston Perinneilma-alusten asiantuntijalautakunnan sihteerinä
- Amanuenssi Tapio Juutinen toimi TAKO:n pooli 5:n puheenjohtajana ja edustajana verkoston ohjausryhmässä
- Intendentti Matias Laitinen toimi Helsingin yliopiston IKUWA 7 -konferenssin valmistelun tieteellisen toimikunnan jäsenenä
- Intendentti Matias laitinen toimi hallituksen jäsenenä IPMN-Finland - Kansainvälinen muovimallikerho ry:n hallituksessa
- Museomekaanikko Antti Laukkanen toimi sihteerinä ja varapuheenjohtajana Inkeroisten ilmailukerho ry:n hallituksessa

4.2 Kulttuuriperintötyön ja museoiden yhteistyön edistäminen ja kehittäminen

Museo teki yhteistyötä liikenteen ja viestinnän alan Trafiikki-museoiden kanssa sekä osallistui aktiivisesti tallennus- ja kokoelmaverkosto TAKO:n toimintaan. Museon amanuenssi toimii pooli 5:n puheenjohtajana ja edustajana verkoston ohjausryhmässä, ja lisäksi hän on ollut edistämässä kokoelmaprosessikuvausten standardointia yhteishankkeessa pooli 6:n kanssa. Museo jatkoi vantaalaisen Petikon lennokkikentän ja vantaalaisen lennokkikerho RAKU ry:n toiminnan nykydokumentointia, harrastajatoiminnan tallennukseen keskittyvän pooli 5:n yhteishankkeen jatkuessa vuonna 2022.

Suomen ilmailumuseosäätiö omistaa Asikkalan Vesivehmaan lentokentällä sijaitsevan sodanaikaisen lentokonehallin. Hallissa toimii Lahden ilmasilta ry:n pitämä Päijät-Hämeen ilmailumuseo. Suomen ilmailumuseosäätiö sai vuosille 2021–2022 Museovirastolta Rakennusten ja kulttuuriympäristökohteiden entistämisavustusta hallin korjaus- ja ylläpitosuunnitelman tekemiseen. Tämän työn suoritti Arkkitehtitoimisto Virpi Tervonen syksyllä 2021 ja täydennetty suunnitelma kattavine piirustuksineen ja toimenpide-ehdotuksineen valmistui tammikuussa 2022. Silloin pidettiin suunnitteluhankkeen loppupalaveri yhdessä Sotamuseon, Suomen Ilmavoimamuseon, Asikkalan kunnan, Lahden museoiden ja Lahden Ilmasilta ry:n edustajien kanssa.

Museon jo vuodelle 2020 suunnittelemia suomalaisille ilmailumuseoille ja ilmailuhistoriallisille kokoelmille tarkoitettuja työpajoja ja niihin liittyviä tutustumisia Museoviraston ja Tampereen museoiden kokoelmakeskuksiin sekä matkaa ulkomaiseen vastaavaan kohteeseen jouduttiin jälleen siirtämään kokoontumisrajoitusten vuoksi vuoteen 2023.

Valtakunnallisen kokoelmakeskuksen osalta museon tavoitteet ovat muuttuneet, ja museo on ratkaisemassa omien kokoelmiensa säilytystilakysymystä ensisijaisesti Museoviraston kokoelmakeskuksesta vuokrattavalla säilytystilalla. Museo neuvotteli muiden ilmailualan erikoismuseoiden kanssa yhteisestä kokoelmakeskushankkeesta vuoden 2020 Ilmailumuseoselvityksessä esitetyn mukaisesti. Yhteistä näkemystä hankkeen edistämiseksi ei kuitenkaan löytynyt, joten museo otti ensisijaiseksi tavoitteekseen omien kokoelmiensa säilymisen turvaamisen osana Uusi Ilmailumuseo -hanketta. Tällä hetkellä museo neuvottelee ensisijaisesti säilytystilan vuokraamisesta Museoviraston kokoelmakeskuksesta. Muihin vaihtoehtoihin voidaan palata erityisesti niiden kokoelmien osalta, jotka eivät Museoviraston kokoelmakeskukseen sovi.

4.3 Kulttuuriperinnön valtakunnallisena asiantuntijana toimiminen

Museo vastasi vuoden 2022 aikana yhteensä 144 tieto- tai aineistopalvelukysymykseen (2021: 201 kpl). Museon tiloissa kirjattiin vuoden aikana 50 asiakaskäyntiä liittyen kokoelmien käyttöön (2021: 40 hlöä). Asiakkaille toimitettiin käyttöön 167 korkearesoluutiovalokuvaa (2021: 109 kpl) ja 346 muuta kokoelmadokumenttia (2021: 296 kpl).

Museoviraston nimittämä Perinneilma-alusten asiantuntijalautakunta jatkoi toista toimintakauttaan vuonna 2022. Lautakuntaan kuuluu kaikkiaan 11 asiantuntijajäsentä. Lautakunnan puheenjohtajana toimii Ilmailumuseon intendentti ja sihteerinä museomekaanikko. Lautakunta kokoontui 1 kerran (maaliskuu) Suomen Ilmavoimamu-

seolla Tikkakoskella, ja käsitteli hakemukset Liikenteen kulttuuriperintöavustuksiin, joita oli ilmaliikenteelle viisi kappaletta. Lautakunta esitti avustusta myönnettäväksi kolmelle kohteelle.

Ilmailun rakennetun kulttuuriperinnön inventointihanketta ei vuoden 2022 aikana vielä käynnistetty. Museo tekee alueellisille vastuumuseoille kyselyn ilmailun kulttuuriympäristöistä vuoden 2023 aikana. Museo lähettää myös kyselyn ilmailuhistoriallisista kokoelmista alueellisille vastuumuseoille ja ilmailun erikoismuseoille keväällä 2023 ottaen huomioon vuonna 2015 suoritetun kyselyn vastaukset

4.4 Kansainvälisten yhteyksien ylläpitäminen ja edistäminen erikoisalalla

Valtakunnalliselle, ammatillisesti ylläpidetylle, koko ilmailualaa käsittävälle museolle on maailmalla vain harvoja suoria vertailukohtia. Kansainvälisellä kentällä ilmailun toimiala on yleensä jakautunut asevoimien ja sotamuseolaitoksen alaisille sotilasilmailun erikoismuseoille, tekniikan ja liikennealan erikoismuseoille, yksittäisten ilma-alusvalmistajien tai lentoyhtiöiden yritysmuseoille sekä yksityishenkilöiden tai perinneyhteisöjen ylläpitämille museoille.

Ilmailumuseo on luonut kansainvälisiä suhteita muun muassa perinneilma-alustoiminnan, seminaarien järjestämisen ja erilaisten tietopalvelupyyntöjen kautta.

Maailman suurin kansainvälinen meriarkeologinen konferenssi, IKUWA 7 – The 7th International Congress for Underwater Archaeology, saatiin viimein järjestettyä Helsingin Yliopistossa kesäkuussa 2022. Museon intendentti on osallistunut vuodesta 2019 alkaen konferenssin valmisteluun sen tieteellisen toimikunnan jäsenenä. Konferenssin ohjelmassa toteutui ilmailuarkeologinen is-

ASIANTUNTIJUUDET

Museon henkilökunta osallistui asiantuntijana seuraaviin tapahtumiin tai kirjoittajana artikkelien tuottamiseen. Lisäksi Uusi Ilmailumuseo -hanketta on esitelty erilaisissa työryhmissä ja mm. ministeritapaamissa. Museon blogissa julkaistiin yhteensä 28 kirjoitusta, joiden joukossa useita amanuenssi Eijakristina Sumeliuksen asiantuntija-artikkeleita kokoelmaesineisiin liittyen.

- **Pia Illikainen & Jarkko Konttinen: Key note -esitelmä** *Yritykset ja museot kulttuuri- ja yhteiskuntavastuuta rakentamassa*. **Museoliiton webinaari (26.1.2022).**
- **Pia Illikainen & Jarkko Konttinen: Asiantuntijalausunto Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle (18.10.2022).**
- **Mia Kunnaskari:** *Yritysyhteistyö, museoyhteistyö – löytyykö yhteinen sävel vastuullisuudesta?* **MuseoPro (https://www.museopro.fi/fi/yritysyhteistyo_museoyhteistyo_loytyyko_yhteinen_savel_vastuullisuudesta) (22.2.2022).**
- **Tapio Juutinen: Puheenvuoro** *Yhteistyötä ja osallistamista: onnistumisia ja haasteita lentoliikenteen koronadokumentoinnissa.* **TAKO:n Poolien 4 ja 7 nykydokumentointityöpaja (24.5.2022).**
- **Tapio Juutinen: Informointi Pooli 5:n ja Pooli 6:n hankkeesta** *Kokoelmahallinnan prosessikuvauksia kehittämään*. **TAKO-seminaari (5.10.2022).**
- **Matias Laitinen: Esitelmä** *Soviet A-20G Boston wreck in the Baltic Sea and the story of the crew* **sekä puheenjohtajuus istunnossa 20,** *Maritime aviation and the underwater archaeological heritage of flying*. **IKUWA 7, 7th International Congress for Underwater Archaeology, Helsingin Yliopisto (8.6.2022).**
- **Matias Laitinen: Kaksi haastattelua Mika Moksu / YLE, VL Pyry harjoitushävittäjä PY-6 hylyn etsintään ja löytymiseen liittyen YLE-verkkouutisiin, YLE TV-uutisiin ja YLE Suomi -podcastiin, julkaistu 30. ja 31.8.2022.**
- **Henri Äijälä: Haastattelu** *Ilmailun Maailma* **-sarjaan. Suomen Ilmailuliitto (20.9.2022).**
- **Tiia Fynes: Alustuspuheenvuoro** *Lentämisen ihmeitä kaiken ikäisille – lapsiperheet Ilmailumuseon kohderyhmänä*. **Pedaalin Mitä kuuluu? Yleisötyön vertaistuki-iltapäivä (29.9.2022).**
- **Tiia Fynes, Valeri Saltikoff ja Mia Kunnaskari: Haastattelu Aalto-yliopiston opiskelijoiden projektityöhön Digimuseon kehittämiseksi (1.11.2022).**
- **Valeri Saltikoff: Alustus** *Volunteer Work at the Finnish Aviation Museum* **Työväenmuseo Werstaan ja pohjoismaisten kumppaneiden tutustumiskäynnillä Ilmailumuseolla. Tutustumiskäynti oli osa pohjoismaista hanketta** *Leading and Learning – Connecting Nordic Museums and Archives in Volunteer Leadership* **(22.10.2022).**
- **Valeri Saltikoff: Uusi Ilmailumuseo -hankkeen esittely Ilmavoimien komentajalle (2.11.2022).**

tunto teemaltaan Maritime aviation and the underwater archaeological heritage of flying, jonka puheenjohtajana intendentti toimi. Istunnossa pidettiin neljä ilmailuarkeologista esitelmää, joiden puhujat olivat Suomen lisäksi Yhdysvalloista, Englannista ja Maltalta.

4.5 Kulttuuriperinnön tallentamisen ja digitaalisen saatavuuden edistäminen

Museo on nykydokumentoinut erikoisalansa ajankohtaisia ilmiöitä ja tapahtumia. Keväällä 2020 alkanut Korona ja lentoliikenne -hanke päätettiin vuoden 2022 lopulla. Projektissa museo tallensi COVID 19-pandemian vaikutuksia lentoliikenteen toimialaan yhteistyössä ilmailualan ammattilaisten ja organisaatioiden kanssa. Viimeisenä hankkeen tallennuksena museon amanuenssi tallensi lentoliikenteen matkustajanäkökulmaa kahdelta yksittäiseltä Finnairin lennolta alkukesästä.

Museo tallensi vuoden aikana myös vantaalaista lennokkiharrastustoimintaa ja lennokkikilpailutoimintaa, sekä Red Bull -lentopäivää elokuussa Helsingissä.

Ilmailumuseon kokoelmissa olevien harrastajailmailun lentokonepiirustusten aktiivista digitointia ja luettelointia sekä tekijänoikeuskäytäntöjen tutkimista jatkettiin. Päämääränä on piirustustietueiden julkaisu Finnassa vuoden 2023 loppuun mennessä.

Vasemmalla: *Kameroiden Grand Old Man Esko Putus tutkii saksalaista vuoden 1916 ICA-tiedustelukameraa. Kuva: Eijakristina Sumelius.*
Oikealla: *Red Bull -lentopäivä. Kuva: Tapio Juutinen.*

5. KOKOELMAT, TALLENNUSTYÖ JA ENTISÖINTITOIMINTA

Museon kokoelmat karttuivat vuoden 2022 aikana kaikkiaan 33 saapumiserällä (2021: 31). Vastaanotimme jälleen monipuolisesti sekä siviili- että sotilasilmailuun liittyvää esine-, valokuva- ja tietoaineistoa. Esimerkkejä kokoelmiin otetuista aineistoista ja esineistä käsitellään omissa alaluvuissaan.

Esineet

Museon kokoelmiin otettiin vuonna 2022 yhteensä 105 esinettä (2021: 231). Suomen Ilmailumuseon kokoelmaan vastaanotettiin esineitä hyvin erilaisilla konteksti- ja taustatiedoilla. Esimerkkinä laajempaan henkilölähtöiseen, täydentyneeseen kokoelmaan voi nostaa Mannerheim-ristin ritarin Olli Puhakan kaksi lentohuuvaa, joita hän on käyttänyt palvellessaan Ilmavoimissa hävittäjälentäjänä jatkosodan aikana. Toisaalta yllätyksellisenä lahjoituksena saapui saksalaisen Bücker Bü 131 Jungmann taitolentokoneen hyväkuntoinen potkuri 1930-luvun lopulta, joka oli löytynyt korjaustöiden aikana helsinkiläisen taloyhtiön hormista.

Esinekokoelman luettelointia jatkettiin vuonna 2022 keskittyen eritoten tekstiileihin ja tekstiiliosia sisältäviin esineisiin. Tekstiileissä keskityttiin jäljellä olevien lentoyhtiöiden virkapukujen läpikäymiseen ja mahdollisiin poistoihin. Asepukukokoelma on vuosikymmenten aikana muodostunut myös varsin laajaksi, mutta kokonaisuutta ei olla vielä inventoitu. Kamerakokoelman inventointi aloitettiin vuonna 2022 varhaista lentotiedustelua ja tähystäjien uraauurtavaa työtä käsittelevän tutkimuksen myötä. Kokoelmasta paljastui tarkemmassa tutkimuksessa kaksi varhaista ilmakuvakameraa. Lentotiedustelun vasta kehittyessä suomalaisten ilmavoimien myötä ovat kamerat tärkeitä todistuskappaleita nyt jo täysin unohtuneista tekniikoista ja tapahtumista. Erinomaisessa kunnossa oleva saksalainen ilmakuvakamera ICA F.K. II vuodelta

Lahjoitus: Olli Puhakan kokoelma

Syyskuussa museo sai lahjoituksena Mannerheim-ristin ritari n:o 175, everstiluutnantti, lentotoiminnanjohtaja Olli Puhakan (11.4.1916–28.1.1989) ilmailuun liittyvää jäämistöä. Puhakka saavutti hävittäjälentäjänä toisessa maailmansodassa kaikkiaan 43 ilmavoittoa. Sodan jälkeen hän jatkoi ilmailu-uraa lentoliikenteen ja Aero Oy:n palveluksessa. Puhakka valittiin yhtiön pääohjaajaksi vuonna 1949 ja lentotoiminnan johtajaksi 1965. Eläkkeelle yhtiöstä hän jäi vuonna 1971.

Lentäjän ja lentotoiminnan kehittäjän kokoelmaa on tullut museolle jo aiemmin, 2000-luvun alussa. Viimeisen lahjoituksen myötä materiaali on eri aineistotyyppien osalta monipuolinen ja käsittää Mannerheim-ristin, 36 muuta ansio- ja virkamerkkiä, kaksi MT-lentäjän huuvaa, kaksi 1960-luvun virkapuvun takkia ja laajan kokoelman valokuva- ja asiakirja-aineistoa 1930-luvulta 1970-luvulle saakka. Kokoelma tarjoaa mielenkiintoista lähdeaineistoa niin sotilasilmailun kuin lentoliikenteen historian tutkijoille.

Kuva: Eijakristina Sumelius.

1916 osoittautui harvinaisuudeksi, jollaisia on tiettävästi eurooppalaisissa kokoelmissa vain kaksi samankaltaista jäljellä. Hollantilaisen Nedinscon lisenssillä valmistetun FI.K. 25 ilmakuvakameran ajoitus vahvistettiin saksalaisen tutkijan taholta vuoden 1922 laitteeksi. Tiedustelukameratutkimuksen mahdollisti monen asiantuntijan yhteistyö.

Memoron -kokoelmanhallintajärjestelmään oli viety yksityiskohtaisesti luetteloituna ja valokuvattuna vuoden 2022 loppuun mennessä 1222 esinettä (2021: 738).

Kokoelmien näkyvyyttä on pyritty nostamaan mm. sosiaalisessa mediassa blogikirjoitusten ja kokoelmapäivitysten avulla. Kesäkuussa nostettiin esille lentoemäntien virkapukuun liittyvää kokoelma-aineistoa ja samalla juhlistettiin ”suomalaisen lentoemännän päivää” blogikirjoituksessa Kuuluisa kuutonen – Aero O/Y:n ensimmäinen lentoemäntäkurssi vuonna 1947. Ilmatiedustelua koskeva tutkimus Lentäviä kameroita – suomalaisesta tiedustelukuvauksesta 1918–1922 herätti suurta kiinnostusta. Esine-etsivän lähes viikoittaiset kokoelmapäivitykset ovat Facebookin suosituinta sisältöä.

Valokuvat

Museon valokuvakokoelma karttui vuoden aikana noin 26 500 otoksella (2021: 5 400), kattaen niin erityyppiset lahjoitukset kuin museon itsenäisesti suorittaman nykydokumentointityön.

Valokuvia tallentui lukuisista eri teemoista lentokoneteollisuudesta aina kotimaiseen taitolentoon. Toimintavuonna Helsinki-Vantaan lentoasema täytti 70 vuotta ja museo avasi vuoden mittaan Finna-hakupalvelussa lisää avoimia aineistoja aiheeseen liittyen.

Lentokentän historiaan liittyi myös yksi merkittävimmistä lahjoituksista, lentoasemajohtaja Matti Wikmanin kuvakokoelma. Helsinki-Vantaalla 1960-luvun lopusta 1980-luvun alkuun toiminut Wikman dokumentoi työnsä ohessa monipuolisesti lentoaseman eri toimintoja niin asema- kuin liikennetason puolelta. Entinen Suomen ilmavoimien lentokuvakeskuksen päällikkö kuvasi 1950- ja 1960-luvuilla myös vaikuttavan määrän Suomen ilmavoimien toimintaa. Valokuvista julkaistiin museon blogissa amanuenssin kirjoitus *Snow-how näkyy Wikmanin valokuvissa*.

Kokoelmahenkilökunnan lisäksi museon kuvakokoelmien digitoinnissa on hyödynnetty kevään 2022 aikana kuvakokoelmien parissa työskennellyttä harjoittelijaa sekä kokoelmien järjestäneitä vapaaehtoisia. Kuvien aika-, paikka-, sijainti- ja muiden sisältötietojen keruussa merkittävää apua saatiin Finna-palvelun kautta. Verkkopalvelun kautta onnistuttiin osallistamaan ilmailuyleisöä entistä laajemmin ja kehittämään kokoelmatyöhön uutta matalan kynnyksen etätyön muotoa. Vuoden aikana kuviin tuli 967 yksittäistä lisätietoa (palautetta) kymmeniltä henkilöiltä.

Liikkuvan kuvan kokoelmat karttuivat loppuvuodesta merkittävällä laskuvarjourheilun historiaa käsittävällä lahjoituksella. Senior Skydivers ry:n jäsenet lahjoittivat monipuolisen kokoelman filmejä lajin koulutukseen ja kansallisiin ja kansainvälisiin kilpailuihin liittyen. 1960-luvulta aina 2010-luvulle saakka oleva materiaali on digitoitu alkuperäisistä kaitafilmeistä ja VHS-nauhoista, joista osa päätyi myös alkuperäisinä museon kokoelmiin. Museo on saanut varmistettua aineiston käyttöoikeuksia avoimen datan periaatteilla alkuperäisiltä kuvaajilta.

Aineellisen kartunnan lisäksi museo pyrkii aktiivisesti tallentamaan ajankohtaisia ja myös uhanalaisia ilmailun ilmiöitä nykydokumentoinnin työkaluin. Museon amanuenssi dokumentoi vuoden aikana Red Bull -lentopäivän toimintaa (Helsinki 20.8.2022) sekä lentoliikenteen matkustajanäkökulmaa kahdelta yksittäiseltä Finnairin lennolta alkukesästä. Nämä lennot olivat vuonna 2020 keväällä alkaneen Korona ja lentoliikenne -hanketallennuksen viimeiset kohteet.

Asiakirjat

Arkistokokoelmaan vuonna 2022 tullut uusi kartunta käsitti niin ilma-alusten ohjaamiseen ja huoltoon keskittyviä käsikirjoja, lentokonepiirustuksia kuin myös henkilöarkistoja. Saapumiseriä asiakirjakokoelmaan oli viisi ja kartuntaa tuli yhteensä 1,6 hyllymetriä. Henkilöarkistojen osalta museo jatkoi kokoelmien inventointia, jonka tarkoituksena on parantaa samalla saavutettavuutta avaamalla vuonna 2023 arkistoluettelo kokoelmista verkkosivuille. Museo on mukana yksityisarkistojen kansallisessa hankintapoliittisessa työnjaossa, jolla pyritään turvaamaan teemallisesti, ajallisesti ja alueellisesti monimuotoisen ja riittävän edustavan yksityisarkistoaineiston tallentuminen jälkipolville.

Museossa jatkettiin myös vuonna 2018 aloitettua kotimaisten ilma-alusten yleis- ja osapiirustusten digitointia ja luettelointia. Päämääränä on piirustustietueiden julkaisu Finnassa vuoden 2023 loppuun mennessä.

Kirjasto- ja lehtikokoelma

Museon keskeisenä tutkimuksen resurssina on kirjastokokoelma, jonka kokoelmahallintaa ja tietokannan tilannetta parannettiin merkittävästi vuonna 2022. Kokoelmiin kuuluu noin 16 000 nidettä ja runsaasti lehtiä. Loppusyksystä toteutettiin siirtyminen aiemmin käytössä olleesta PrettyLib -kokoelmanhallintasovelluksesta ajantasaiseen ja laajasti kotimaisissa kirjastoissa käytettyyn, MARC21 -pohjaiseen Aurora-järjestelmään. Molemmissa sovelluksissa ja ohjelmien välisessä konversiossa palveluntarjoajana on ollut Axiell Finland Oy. Samalla on luo-

tu rajapinta Finna -hakupalveluun, ja kirjastokokoelman avaaminen Finnassa on valmisteltu toteutettavaksi keväällä 2023. Yhtenäisten asiasanoituskäytänteiden myötä valokuva-, esine-, arkisto- ja julkaisuaineistot avautuvat aiheenmukaisina kokonaisuuksina asiakkaille palvelussa entistä paremmin. Konversiossa Aurora -tietokantaan vietiin 3106 nimekettä (kattaa noin 25 % aineistoluokista) ja 4083 nidettä.

Kokoelmapalvelut

Kokoelmapalvelut olivat auki normaalisti, pois lukien henkilökunnan kesälomien aikana ollut tauko. Palvelut kattavat tieto- ja aineistopalvelut, mukaan lukien esinelainat sekä asiakirja- ja valokuva-arkiston, sekä kirjaston saavutettavuuden asiakkaille (etukäteen sovittuna).

Museon kokoelmasta lainattiin vuonna 2022 yhteensä 5 esinettä. Museo teki yhteistyötä Hyvinkään kaupunginmuseon kanssa, joka avasi erikoisnäyttelyn Tie taivaan sineen – Hyvinkään lentokenttä 1940–2022. Näyttelyyn toimitettiin esineiden lisäksi kymmeniä korkearesoluutiokuvia ja arkistoaineiston digitaalisia kopioita.

Museo vastasi vuoden 2022 aikana yhteensä 144 tieto- tai aineistopalvelukysymykseen (2021: 201). Museon tiloissa kirjattiin vuoden aikana 50 asiakaskäyntiä liittyen kokoelmien käyttöön (2021: 40). Asiakkaille toimitettiin käyttöön 167 korkearesoluutiovalokuvaa (2021: 109) ja 346 muuta kokoelmadokumenttia (2021: 296).

Kansallinen kokoelmaportaali Finna

Kokoelmien digitaalista digitaalista saavutettavuutta parannettiin etenkin Finna-palvelussa olevia museon kokoelmia täydentämällä ja sen tunnettavuutta lisäämällä mm. sosiaalisessa mediassa tehdyillä nostoilla. Hakupalvelun kautta avoimen datan periaatteilla saatavilla olleet mataresoluutiokuvat ovat laajentaneet kokoelmien yleisöitä myös perinteisten asiakaskuntien ulkopuolelle, mm. paikkakunta- ja sukututkijoiden keskuuteen

Finnassa oli julkaistu vuoden 2022 lopussa kaikkiaan 8041 kuvaa, 1144 pienpainatetta ja 1008 esinettä. Vuoden 2022 aikana uusina näistä julkaistiin 3 464 valokuvaa ja 279 esinettä. Vuoden aikana museon Finna-tietueita katsottiin 78 576 kertaa (2021: 44 746). Ilmailumuseo suoritti neljä uusien aineistojen julkistusta Finnassa:

- Mannerheimin ristin ritari, lentoupseeri Eino Luukkasen kuvakokoelmaa (helmikuu 2022)
- Lennokkiurheilun historiaa, Ilmailu-lehden ja Kauniaisten ilmailukerhon kokoelmat (kevät 2022)
- Matti Wikmanin kuvia lentoliikenteestä ja Suomen ilmavoimista (huhti-joulukuu 2022)
- Suomen Ilmailumuseon ilma-alukset arkistokuvissa (heinäkuu 2022)

Verkkopalvelun kautta lyövät kättä virtuaaliset sisällöt ja yleisölle jo aiemmin tutut museon näyttelyt: hakupalvelussa heinäkuussa julkaistuun koontiin on otettu valokuva-arkiston aarteita, joissa avautuvat museon kokoelmissa (ja perusnäyttelyssä) olevien ilma-alusten monipuoliset käyttöhistoriat. Lista on oivallinen lähtökohta autenttisen näkökulman saamiselle museolentokoneisiin museokäynnin yhteydessä. Otokset ovat peräisin niin entisiltä omistajilta, kaupallisilta valokuvaamoilta kuin aihepiirin harrastajilta. Tarjonta kuvissa on vaihteleva, riippuen mm. koneen käyttöajan pituudesta Suomessa.

Yksittäisten henkilöasiakkaiden lisäksi kokoelmissa palveltiin myös yhteisöasiakkaita. Keväällä tuotettiin sisältöjä Finavian verkkopalveluiden käyttöön Helsinki-Vantaan 70-vuotisjuhliin liittyen. Suomen Ilmailuliiton kanssa käytiin keskusteluita harrasteilmailun tallennusmahdollisuuksista ja päätearkistosopimuksen jatkosta. Aiheesta oltiin yhteydessä myös asianmukaisiin ammatillisiin yksityisarkistoihin.

Vedenalainen toiminta

Suomen ilmailumuseon vedenalaistoiminnan vapaaehtoisryhmä ei toiminut kentällä vuoden 2022 aikana, koska ryhmällä ei ole tällä hetkellä aktiivista vetäjää. Museo osallistuu yhteistyötahona intendentin johdolla monivuotiseen Hanko 1941-tutkimushankkeeseen, joka kartoittaa ja tutkii Hangon rintaman sotahistoriallisia tapahtumia mm. konfliktiarkeologian menetelmin. Tämän hankkeen kenttätutkimuksia Hangon saaristossa, joihin liittyisi ilmasotatapahtumia, ei kuitenkaan toteutettu vuonna 2022.

Intendentti osallistui asiantuntijana Päijänteeseen syksyllä 1943 syöksyneen VL Pyry harjoitushävittäjän (PY-6) jäänteiden tunnistustyöhön, kun yksityinen viistokaikuluotainyrittäjä paikansi hylyn osat. Intendentti teki ilmoituksen löydöstä poliisiviranomaiselle, ja Rajavartiolaitoksen sukeltajat tutkivat lähes 80 vuotta kadoksissa olleen Ilmavoimien lentäjän, vänrikki Gösta Karlssonin onnettomuuspaikan.

Entisöinti- ja konservointitoiminta

Vuonna 2022 vapaaehtoisten toimesta tehty entisöintitoiminta saattoi jälleen jatkua melko normaalisti rajoitusten väistyttyä. Pienryhmätyöskentelyä, suojavälineiden käyttöä ja muuta terveysturvallista toimintaa on kuitenkin jatkettu riskiryhmien suojaksi.

Pienryhmänä toiminut Myrsky-ryhmä jatkoi VL Myrsky II -hävittäjän rekonstruktioprojektin parissa kolmena päivänä viikossa. VL Myrsky II on Ilmailumuseoyhdistys ry:n johtama hanke, jossa on mukana rakentavina osapuolina vapaaehtoisten lisäksi Suomen Ilmailumuseo ja Suomen Ilmavoimamuseo sekä hanketta tukevina kumppaneina Patria Oyj ja Sinituote Oy. Hanke eteni vuoden

aikana Vantaalla monilta osin, ja loppuvuodesta päästiin aloittamaan runsaasti työtä teettäneen moottorin ilmanottorenkaan koesovitus. Myrskyn rakentaminen on edelleen viivästynyt paitsi pandemian, myös ennakoitua suuritöisempien työvaiheiden vuoksi, joten tavoite koneen ensiesittelyhetkelle on jälleen siirtynyt.

Ilmailumuseoyhdistyksen ja museon vapaaehtoisten tiistaikehossa entisöintityön pääkohteena oli Caudron C.59 (CA-50) -lentokone, jonka runkoon liittyviä töitä tehtiin runsaasti. Koneen rungon verhouksen jatkotoimiksi päätettiin valita konservoinnin menetelmät, joiden toteuttamiseen resurssit ovat tällä hetkellä sangen rajalliset. Näin ollen runko päätettiin palauttaa keskeneräisenä Vesivehmaan lentomuseoon. Caudroniin liittyvät työt keskittyivät sen jälkeen siipiin ja peräsimiin sekä joihinkin pisteosiin.

Saksalaisen v. 1916 ICA-tiedustelukameran keltasuodatin.
Kuva: Eijakristina Sumelius.

Tiistaikerhossa siirryttiin syyskaudella uuteen pienryhmätyöskentelyyn, jonka tarkoituksena oli jakaa työnsuunnitteluun ja -johtoon liittyvää kuormaa sekä mahdollistaa ryhmien parempi keskittyminen yksittäisiin työkohteisiin. Museon taholta työtä on johtanut museomekaanikko.

Kerhossa tehtiin ryhmäjaon myötä useisiin Ilmailumuseoyhdistyksen projekteihin liittyviä töitä (Caravelle, DC-3 / DO-5, MiG 21Bis -simulaattori) sekä uudet ulkoportaat museorakennuksen eteläpäätyyn. Museo on osallistunut Ilmailumuseoyhdistyksen Caravelle -hankkeeseen lähinnä tarjoamalla mahdollisuuden käyttää työkaluja ja tiloja osakorjauksiin, sillä itse kone saapui kesällä Ruotsista Pansion telakkahalliin.

Ilmailumuseon torstaikerho siirtyi syyskaudella entiseen ajankohtaansa ja palautui keskiviikkokerhoksi. Sen jäsenet koostuvat työikäisistä henkilöistä, joten toiminta on iltapainotteista. Kerhoa on ohjannut Suomen ilmailumuseon puolelta museomekaanikko. Pääasiallinen työ on ollut edelleen Suomi-Filmin tuulikoneen Walter Gemma -tähtimoottorin kunnostus käyttökuntoiseksi.

6. NÄYTTELYTOIMINTA

Ilmailumuseon näyttelytoiminnan ensisijaisena tavoitteena vuodelle 2022 oli toimintasuunnitelman mukaisesti edistää Uusi Ilmailumuseo -hanketta. Uuden Ilmailumuseon näyttelysisältötyöryhmä kokoontui näyttelypäällikön johdolla vuoden alussa, ja on vuoden aikana työstänyt uuden museon näyttelykäsikirjoitusta ja aineistovalintoja muun työn ohella. Työ jatkuu vielä vuoden 2023 puolella.

Uusi Ilmailumuseo -hankkeen ohella museon näyttelytoiminnan vuoden 2022 tärkein hanke oli Digimuseo.fi -alustalla julkaistu Kolmosten siivillä -virtuaaliopastus (kts. 7 Yleisöpalvelut).

Museon perusnäyttelyyn on vuoden aikana tehty pieniä päivityksiä, etupäässä Ilmailumuseoyhdistyksen meneillään oleviin hankkeisiin liittyen. Syksyllä 2022 museo teki yhteistyötä Metropolia-ammattikorkeakoulun EU-rahoitteisen Big Flash! -hankkeen kanssa. Hankkeen yhteydessä Metropolian insinööriopiskelijat suunnittelivat ja toteuttivat museolle interaktiivisen tuulitunnelin, joka otettiin käyttöön vuoden 2022 lopussa.

Välihallissa oli 16.3.–31.5. Ilmailumuseoyhdistys ry:n Tiistaikerhon VL Myrsky II -entisöintiprojektin näyttely, jonka keskeisenä elementtinä on liki neljän metrin mittainen Myrskyn koesiipi.

Avia-kabinetissa alkoi 11.1. Maria-Pelagea Keurulaisen DC-3- ja Malmi-aiheinen valokuvanäyttely Wanha Rouva ja Malmin lentokenttä. Lisäksi museon aulassa ja auditoriossa on ollut esillä ilmailuaiheisia maalauksia mm. Sture Gripenbergiltä ja Kari Vertaselta.

Museo jatkoi vuoden 2022 aikana myös kaupallista näyttely-yhteistyötä. Saab AB:n historiasta kertova Yli 80 vuotta ilmaa siipien alla -näyttely oli esillä museon välihallissa helmikuuhun 2022 saakka. Näyttelyn virtuaaliversio on koettavissa Saabin verkkosivuilla

7. YLEISÖPALVELUT

Ilmailumuseon yleisöpalveluihin kuuluvat yleisöille suunnatut digipalvelut, viestintäpalvelut, yleisötyö ja museopedagogiikka sekä yleisötapahtumat. Kuluneena vuonna eri työryhmissä ja verkostoissa työskenneltiin palvelukokemuksen parantamiseksi. Museo kuuluu mm. Vantaan matkailutoimijoiden verkostoon ja osallistuu Vantaan kulttuuritoimijoiden yhteisiin tapahtumiin ja hankkeisiin.

Museon tavoitteena oli Helsinki-Vantaan täyttäessä 70 vuotta nostaa esille ilmailun uuden ajan ilmiöitä ja ammatteja. Näitä tavoitteita toteutettiin niin verkossa kuin myös museon tapahtumissa Ura ilmailusta -sarjan parissa.

Riesa Consultative järjesti museolla alkuvuodesta koko henkilökunnalle esteettömyyskoulutusta, jonka jälkeen pienryhmässä aloitettiin museon Turvallisemman tilan periaatteiden suunnittelu. Henkilöstössä tapahtuneiden muutosten vuoksi periaatteiden tarkempi suunnittelu ja sisäinen koulutus siirtyivät seuraavalle vuodelle.

Digipalvelut

Digi- ja viestintäpalvelut tukevat museon kokoelma- ja näyttelytyötä, tapahtumatarjontaa ja osallistumista keskusteluun ilmailusta, ilmailun vaikutuksesta yhteiskunnan kehitykseen ja ilmailun kulttuuriperinnöstä.

Museo avasi kesällä 2022 ensimmäisen virtuaalinäyttelynsä Digimuseo.fi -palvelussa. Ilmailumuseoyhdistys suuntasi museon käytettäväksi Maanpuolustuksen Kannatussäätiön apurahan ilmailuhistoriallisten kokoelma-aineistojen viemiseksi Digimuseo.fi -palveluun. Museo selvitti mielekkäitä toteutustapoja yhdessä Digimuseon ja sen palveluntarjoajien kanssa, ja käynnisti keväällä 2022 sodanjälkeistä lentomatkustamisen ja ilmavoimien historiaa käsitelleen näyttelyhankkeen yhteistyössä Ilmailumuseoyhdistyksen ja Suomen Ilmavoimamuseon kanssa. Kolmosten siivillä -näyttely avattiin Digimuseo.fi -alustalla kesäkuussa 2022.

Museo teki virtuaalipalveluissa myös kaupallista yhteistyötä ja oli mukana sisällöntuottajana Finavian kesällä julkaisemassa Helsinki-Vantaa 70 vuotta -historiapolulla. Historiapolku on vapaasti nähtävillä verkossa (https://www.finavia.fi/fi/helsinki-vantaa-70-vuotta-historiapolku).

DIGIMUSEO-HANKE KOLMOSTEN SIIVILLÄ
Digimuseo.fi on vuonna 2020 julkaistu palvelu, jonka tarkoituksena on kehittää ja edistää museotoimintaa, museoiden yhteistyötä ja kulttuuriperinnön digitaalista tallentamista ja saatavuutta. Palvelun toiminnasta vastaa yhteiskunnallinen yritys Yhteinen Perintö Oy, jonka omistajia ovat Suomen museoliiton hallinnoima FMA Creations Oy ja John Nurmisen Säätiö.
Ilmailumuseo liittyi Digimuseo.fi -palveluun kesällä 2022, tavoitteena kehittää ilmailuhistorian valtakunnallista saavutettavuutta ja museon valtakunnallisia palveluita. Ensimmäisen näyttelyn aiheeksi valikoitui Douglas DC-3 -konetyyppi, joka liittyy kiinteästi sekä lentoliikenteen että sotilasilmailun historiaan.
Kolmosten siivillä -näyttely yhdistää ainutlaatuisella tavalla 3D-mallinnettuja objekteja ohjaamojen ja matkustamoiden 360-kuviin, ja tarjoaa monipuolista näkökulmaa sodanjälkeisten vuosikymmenten ilmailuhistoriaan.
Kolmosten siivillä -hanke laajensi myös museon virtuaalista opastustarjontaa: virtuaalinäyttelyyn voidaan järjestää opastettuja etäkierroksia Webex-järjestelmällä.
Näyttelyä käytiin katsomassa 111 kertaa.

Museon virtuaalipalvelut ovat saatavilla kootusti museon verkkosivujen kautta sijainneissa:

- **Vieraile > Tule oppimaan > Verkkoaineistot**
- **Näyttelyt > Virtuaalinäyttelyt**
- **Näyttelyt > Opastukset > Ääniopastus**
- **Näyttelyt > Opastukset >Virtuaaliopastukset**
- **Näyttelyt > Opastukset >Ääniopastus**
- **Kokoelmat > Ilma-alukset / Kokoelmien helmet / Kokoelmat kertovat**

Viestintäpalvelut

Viestintäpalveluja koordinoi yhteistyökoordinaattori, ja museon henkilökunta osallistuu viestintään sekä osana omia työtehtäviään että asiantuntijoina. Museon asiantuntijat olivat jälleen suosittuja haastateltavia eri medioissa. Museonjohtajalta tiedusteltiin Uusi Ilmailumuseo -hankkeen kuulumisia, intendenttiä haastateltiin useasti liittyen VL Pyry harjoitushävittäjä PY-6 hylyn etsintään ja löytymiseen ja MTV 3 Uutiset teki myynti- ja markkinointipäällikön seurassa tapahtumauutisen museon Lastenpäivästä.

Museon verkkosivut (ilmailumuseo.fi) palvelevat suomeksi ja englanniksi ja niitä ylläpidetään jatkuvasti tapahtumakalenterin ja muiden ajankohtaisinfojen osalta. Verkkosivuille lisättiin saksankielinen infosivu ja Uusi Ilmailumuseo -hankkeelle uusi sivu odottamaan tulevia julkistuksia. Sivujen rakennetta ja toiminnallisuuksia parannettiin useaan otteeseen, mutta suunnitellusta kokoelmatietojen täydennyksestä luovuttiin. Vuonna 2015 valmistunut sivusto tullaan lähivuosina uusimaan, ja kokoelma-aineistot tullaan keskittämään Finnaan ja muihin vakaisiin ympäristöihin.

Viestinnällä ei ole käytössä ostopalveluja kuten mediaseurantaa. Museo hyödyntää aktiivisesti ilmaisia alustoja, mm. tapahtumakalentereita, sekä sosiaalisen median kanavia. Tärkeimpiä viestinnän yhteistyökumppaneita ovat Trafiikin viestintäryhmä ja Vantaan kaupunki. Museo kuuluu Aina oppiva Vantaa -verkostoon, jossa viestinnän keinoin tavoitetaan kaupunkilaisia museoissa ja järjestöissä tapahtuvan oppimisen pariin.

Viestinnän työpanosta suunnattiin digisisältöihin, mm. YouTube-kanavan tuotantoihin sekä Digimuseoon. Moniosainen juhlablogi julkaistiin museotoiminnan 50-vuotiseen taipaleeseen liittyen Ilmailumuseoyhdistys ry:n kanssa. Kansainvälisten museoliittojen julkilausumiin viitaten julkaistiin suomeksi ja englanniksi kirjoitus *Venäjän hyökkäys Ukrainaan tuomittava teko – Myös ilmailun kulttuuriperintöä tuhoutuu.* Brutaalissa ja moraalittomassa hyökkäyksessään Venäjä ei ole noudattanut kansainvälisiä sopimuksia, ei myöskään kulttuuriperinnön suojelun osalta. Kirjoitushetkellä uutisoitiin AN-225 Mrijan tuhosta ja Itä-Ukrainan Harkovan kentän pommituksista. Uusi Ilmailumuseo -hankkeen tiedotteisiin varauduttiin useampaan otteeseen, mutta siltä saralta tiedotettavaa ei kuluneena vuonna irronnut.

Vuoden suosituimpiin kirjoituksiin kuuluivat kokoelmasisällöistä kertovat blogit ja kokoelmapalveluiden salaperäisen ”Esine-etsivän” Facebook-postaukset. Facebookin yli 300 postauksen kattavuuden (tilien lukumäärä, jotka ovat nähneet julkaisun ainakin kerran) ja sitoutumisten (julkaisun saamien reaktioiden) valossa menestyksekkäimpiä olivat Esine-etsivän postaukset Red capeista (kattavuus 7,9 t /sitoutumiset 3 t) ja Lentoemännän päivästä (5,4 t / 850). Hyvin menestyivät myös Maria-Pelagea Keurulaisen valokuvanäyttelystä (3,9 t / 629) ja Draken-yleisösimulaattorin kunnostuksesta (3,4 t / 358) kertovat postaukset. Ukrainan tueksi järjestetystä keräyksestä kertova postaus herätti seuraajat erittäin hyvin (6 t / 282) ja myöskin 50-vuotisblogisarjan ensimmäistä postausta luettiin ahkerasti (4,1 t / 282). 50-vuotisblogi sai kokonaisuudessaan paljon lukijoita, ja lukijoiden kestosuosikeiksi muodostuivat myös asiakaspalvelun keräämät henkilökunnan ja harjoittelijoiden Finna-suosikit. Facebook-live-tapahtumia järjestettiin vain kaksi, mutta ne olivat erityisen katsottuja. Liveopastus järjestettiin Myrsky-entisöintiprojektin näyttelyyn (kattavuus 6,4 t) ja livenä esiintyi myös Ura ilmailusta -sarjassa Jyrki Vähätalo.

VIESTINNÄN TUNNUSLUKUJA

- **Verkkosivut: 32 997 (2021: 28 297 istuntoa)**
- **Facebook: 5,5 t (2021: 5,2 t)**
- **Instagram: 2,2 t (2021: 2,2 t)**
- **Kahvila Yläpilven Instagram: 307 (2021: 291)**
- **Twitter: 975 (2021: 876)**
- **LinkedIn: 263**
- **YouTube: 326 (2021: 294), 7 uutta videota (2021: 11)**
- **Mediatiedotteita: 0 (2021: 4)**
- **Omat uutiset: 28 (2021: 35)**
- **Trafiikki-blogi: 5 yhteisblogia (2021: 4)**

Jälkihuomio: Tiedotteita julkaistiin 2 (50-vuotisesta ilmailunäyttelytoiminnasta sekä Digimuseosta) ja vapaaehtoisille lähetettiin sähköpostitse 3 koostetta museon kuulumisista.

Yleisötyö ja museopedagogiikka

Vuonna 2020 lanseeratut Ilmailumuseon ilmaisillat (vapaa pääsy kerran kuussa klo 16–20:00) järjestettiin vuonna 2022 10 kertaa. Suosituin illoista oli lokakuun ilmasilta 190 kävijällä. Yhteensä ilmaisillat tavoittivat 765 kävijää.

Museo tarjosi ilmaisia tai pääsymaksun hintaan sisältyviä kaikille avoimia yleisöopastuksia 72 kertaa sekä ryhmille ennakkovarauksesta maksullisia tilausopastuksia 79 kertaa, joista 22 koululaisryhmille. Kesällä järjestettiin myös englanninkielisiä opastuksia. Etenkin ensimmäistä kertaa Ilmailumuseolla vieraileville tarjottiin yleisopastusta suomalaisen ilmailuhistorian keskeisiin vaiheisiin, kun taas teemaopastuksilla tarkasteltiin ilmailun historiaa lähemmin lentomatkustamisen, sotilasilmailun tai ilma-alusten tekniikan kehityksen näkökulmasta. Lapsiryhmille varattavana oli Pikku Pilotin Lentokoulu -opastus, jolla perehdyttiin lentämisen perusteisiin ja eri ilma-alustyyppeihin.

Matkustamisen syyt ja seuraukset -työpaja pääsi ensimmäisenä Ilmailumuseon palveluna lukuvuodeksi 2022–2023 osaksi Vantaan koulujen kulttuurikasvatussuunnitelman kulttuuripolkua. Se on suunnattu yläkouluikäisille ja siinä tutustutaan lentomatkustamisen muutokseen sekä monilukutaitoa ja lähdekritiikkiä harjoitellen siihen, miten lentomatkustamista on matkanjärjestäjien tuottamissa aineistossa kuvattu. Oppilaat pääsevät myös pohtimaan matkustamisen ympäristövaikutuksia sekä sitä, miten he voivat omilla valinnoillaan vaikuttaa niihin.

Vuonna 2021 opastusvalikoimaan lisätty etäopastus tilattiin vuonna 2022 5 kertaa. Etäopastus vastaa sisällöltään yleisopastusta. Etäopastuksella näyttelyissä kierretään ennakkoon kuvatuilla video-osuuksilla ja interaktiivisessa osuudessa osallistujat voivat esittää suoraan kysymyksiä oppaalle. Etäopastusten alustana on toiminut Teams-ympäristö.

Digimuseoon kesällä 2022 avattuun *Kolmosten siivillä* -näyttelyyn pidettiin avajaisten yhteydessä kaikille avoin etäopastus, ja myös Museoliiton Opi museossa -viikon (4.–7.10.) aikana tarjottiin maksuton opastus näyttelyyn. Käsikirjoitus ja konsepti diginäyttelyn opastukselle viimeisteltiin syksyllä 2022, mutta yhtään tilausopastusta ei vielä vuoden 2022 aikana toteutunut.

Syksyllä 2020 aloitettu Lasten ilmailukerho -iltapäiväkerhotoiminta jatkui myös lukuvuonna 2021–2022 Suomen malli -hankkeen rahoituksella osana Harrastusten Vantaa -kokonaisuutta, jonka tavoitteena on tarjota peruskoululaisille laadukkaita, mieluisia ja maksuttomia harrastusmahdollisuuksia oman koulun ja kodin läheisyydessä lasten toiveita kuullen. Iltapäiväkerhossa 3–6. -luokkalaiset koululaiset tutustuvat itse tehden, kokeillen ja tutkien ilmailuun ja sen historiaan eri näkökulmista. Lukuvuoden 2022–2023 iltapäiväkerhotoimintaan haettiin mutta ei saatu kaupungin kilpailuttamaa rahoitusta.

Talviloman kunniaksi julkaistiin viisi videota lentomatkustamiseen liittyvistä pienesineistä. Videoilla esinekokoelmien amanuenssi ja museolehtori kävivät läpi niin lentokoneruokailuun kuin lapsimatkustajienkin huomioimiseen liittyviä kokoelmaesineitä. Videot ovat katsottavissa museon Youtube-kanavalla.

Kesäkuussa 2022 järjestettiin kaksi nelipäiväistä ilmailuteemaista päiväleiriä 7–10-vuotiaille. Kesäleirien kohderyhmä oli samantyyppinen kuin iltapäiväkerhotoiminnalla, ja näin ollen sen ohjelmassa voitiin hyödyntää samoja valmiiksi suunniteltuja ja testattuja sisältöjä. Ensimmäisellä leiriviikolla osallistujia oli 10 ja jälkimmäisellä neljä. Ohjelma molemmilla viikoilla oli pääosin sama ja sen aikana mm. tutustuttiin museon näyttelyihin ja kokoelmiin, tehtiin retki lentoasemalle bongaamaan lentokoneita, askarreltiin ja leikittiin ulkona. Museon henkilökunnan lisäksi leiriläisiä oli ohjaamassa Vantaan kaupungin kesätyösetelin avulla palkattu lapsineuvos.

Ura ilmailusta -esitysten sarja aloitettiin vuoden 2022 syksyllä. Puhujiksi kutsuttiin ilmailualan ammattilaisia esittelemään omia urapolkujaan huomioiden erilaisten tehtävänkuvien monipuolisuus sekä ajallinen kattavuus. Ajatuksena oli samalla tarjota ilmailualalle mahdollisuus houkutella nuoria opiskelemaan ja töihin sen pariin. Esitykset pidettiin arki-iltoina ja viimeinen niistä myös striimattiin Facebookin kautta. Tiistaina 4.10. lentoemäntä, purseri, kouluttaja, manageri ja ilmailun koulutuskonsultti Tea Nevala kertoi monipuolisesta urastaan matkustamopalveluiden parissa, paikalla kuuntelemassa oli 40 henkilöä. Keskiviikkona 26.10. Rajavartiolaitos kertoi esityksessään Tulevaisuuden lentomekaanikot Rajavartiolaitoksella vartiolentolaivueen lentoteknisistä tehtävistä, kuten lentomekaanikon tehtävänkuvasta ja siitä, miten tehtäviin voi hakeutua. Esityksessä kerrottiin myös Rajavartiolaitoksen lentäjän ammatista. Esitystä oli seuraamassa 61 henkilöä. Tiistaina 22.11. lennonjohtaja, lennonopettaja ja nykyisin Boeing 747 kapteenina rahtilentoyhtiössä toimiva Jyrki Vähätalo kertoi, miten ura liikunnan parissa vaihtui ilmailualaan. Paikalla esitystä oli kuuntelemassa 29 henkilöä ja Facebook-liveä seurasi suorana 26 henkilöä.

Vuodelle 2022 suunniteltua yläkouluikäisille suunnattua historiakerhoa ei toteutettu, koska Hacklab -hankkeen rahoituksen varmistuttua haluttiin keskittää nuorille suunnatun toiminnan ja osallistamisen resurssit siihen.

Kolme henkilöä osallistui Vantaan kulttuurilapset -palvelun yhteiskehittämistyöpajoihin (7.9., 6.10, 3.11. ja 29.11.) ja museo on lupautunut yhdeksi kulttuurikumppaniksi vuonna 2023 alkavaan toimintaan. Kaikki vuonna 2023 ja sen jälkeen syntyvät vantaalaiset lapset kutsutaan jatkossa Vantaan kulttuurilapsiksi. Kulttuurilapseksi ilmoittau-

tuneet saavat vuosittain kutsun kahteen maksuttomaan tapahtumaan, kunnes lapsi aloittaa koulun.

Lapsille ja perheille oli tarjolla läpi vuoden omatoiminen *Siivekäs suunnistus* -tehtävävihko, jonka avulla näyttelystä etsittiin näyttelykohteita ja niiden luota kirjaimia. Kuvasuunnistusvihossa oli lisäksi lisätietoa etsittävistä kohteista, ja sen sisältöä päivitettiin jotakin kertoja vuoden aikana. Syyslomaviikoilla lapsille oli tarjolla *Tulevaisuuden matkapäiväkirja* -omatoimityöpaja, jossa osallistujat saivat kuvitella 20 vuoden päästä tehtävää matkaa. Ilmapartio Malmin Tuulenkävijöiden museoympäristöön sijoitettu *Partiolokki*-aktiviteetti on partiolaisille, perheille ja muille ryhmille vapaasti suoritettavissa museolla Seppo-sovelluksen kautta.

Lisäksi yleisötyö on tuottanut sisältöjä ja osallistunut yleisesti museon tapahtumiin ja teemapäiviin.

Yleisötapahtumat

Museon tapahtumapalveluja suunniteltiin ja konseptoitiin yhteistyössä (yleisötyö ja museopedagogiikka, kokoelmapalvelut, asiakaspalvelu, viestintä, markkinointi ja kiinteistötiimi). Vuoden temaattinen kohokohta olivat *Ura ilmailusta* -sarjan esitelmät, jotka olivat kaikille avoimia ja suunnattu erityisesti ilmailu-uraa harkitseville nuorille.

Suomen ja englanninkielisten yleisöopastusten, ilmaisiltojen, lomatapahtumien ja omatoimipalvelujen lisäksi museolla järjestettiin seuraavat yleisötapahtumat:

13.3. Ilmapartiotapahtuma Lokinsiivet 2022
Kaikille avoin partiolaisten tapahtuma museolla. 50 osallistujaa.

18.5. Kansainvälinen museopäivä
Teemana Museoiden voima Vapaa pääsy ja yleisöopastus. 97/2 osallistujaa.

21.5. Lastenpäivä
Perinteinen Lastenpäivä teki onnistuneen paluun. 841 osallistujaa.

10.7. Ilmailumuseon Suuri Maalaustapahtuma
Osa Suomen kuvataiteen päivän ohjelmaa. Kaksi akvarellityöpajaa.

4.10. Ura ilmailusta: matkustamopalvelutyön ammattilainen Tea Nevala
Opi museossa -viikon ohjelmaa. 40 osallistujaa.

26.10. Ilmailumuseon innovaatiofestarit ja Ura ilmailusta: Rajavartiolaitos
Erityisesti nuorille suunnattu tapahtuma kutsui tutustumaan ilmailualan monipuolisiin mahdollisuuksiin ja tietenkin museon lentosimulaattoreihin Rajavartiolaitos kertoi etenkin lentoteknisistä uramahdollisuuksista. Osa Vantaan Innovaatiofestareiden ohjelmaa. 61 osallistujaa.

29.10. Ilmailumuseoyhdistyksen ilmailuharrastepäivä
238 osallistujaa.

19.11. Ilmailukirjallisuuspäivä
Syksyn perinteinen ilmailukirjallisuuspäivä myyntipöytineen ja monipuolisine kirjaesittelyineen. 223 osallistujaa.

22.11. Ura ilmailusta: liikennelentäjä ja lennonopettaja Jyrki Vähätalo
Nykyisin Boeing 747 kapteenina rahtilentoyhtiössä toimiva Jyrki Vähätalo kerto, miten ura liikunnan parissa vaihtui ilmailualaan. 29 osallistujaa paikan päällä, 26 seurasi Facebook-liveä.

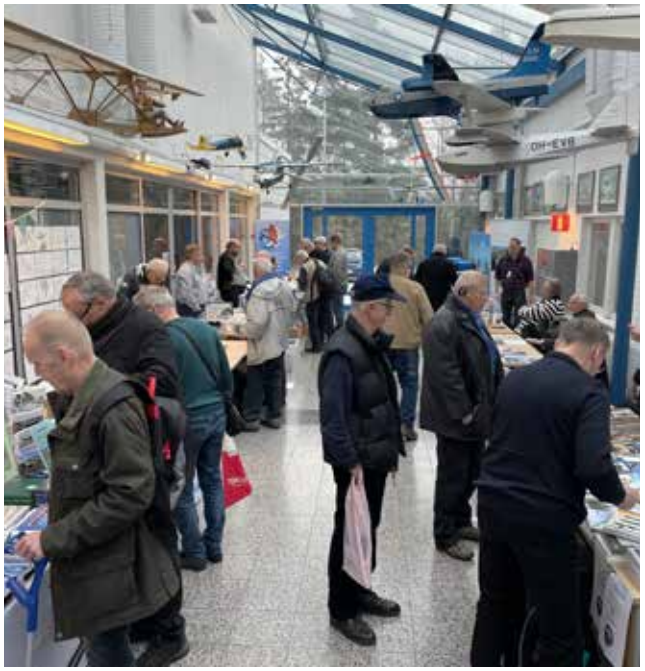

Kirjallisuuspäivä 2022. Kuva: Tapio Juutinen.

3.12. Finnair Pilots 'Big Bandin konsertti
Perinteinen tunnelmallinen vuoden päätöskonsertti. 91 osallistujaa..

Museo osallistui myös Vantaan Hyvinvointimessuille 19.11. (Energia Areena) monipuolisella ohjelmalla, ja Mahdollisuuksien Tori -tapahtumaan 21.5. (Hakunila) sekä sieltä museolle suunnistaneeseen Vantaan Ratikan pyöräkulkueeseen.

8. ELÄMYS- JA MYYNTIPALVELUT

Kaupalliset palvelut ja yrityskumppanuudet

Elämyspalvelut, erityisesti simulaattorilennot sekä kokonaisvaltaiset kokouspalvelut ovat museolle erottumisen väline ja taloudellisesti merkittävä tulonlähde. Elämyspalvelut konkretisoivat kokoelmien sisältöjä ja tarjoavat jokaiselle mahdollisuuden lentämiskokemukseen. Aineettomien lahjojen suosio jatkoi kasvua, ja erityisesti loppuvuodesta simulaattoreihin myytiin paljon lahjakortteja.

Vuonna 2022 museon tiloissa oli kuusi erityyppistä simulaattoria: Saab 35 Draken, Piper PA-23 Aztec, Messerchmitt Bf-109 G, Diamond DA42, Airbus A320 ja Airbus H135-helikopteri. Piper Aztec on huoltotauolla.

Diamond DA42 on Aeropole Oy:n omistama ammattikäyttöön tarkoitettu simulaattori ja Airbus A320 ja H135 ovat Takeoff Simulations Oy:n omistamia. Niiden käytöstä museoasiakkaiden elämyslentoihin on tehty tilavuokrasopimuksen sisältämät yhteistyösopimukset. Museolla olevien simulaattoreiden lisäksi palvelukokonaisuutta täydentää Finnair Flight Academyn viiden ammattikäytössä olevan lentosimulaattorin kattaus.

Elämyspalveluiden näyttävin palvelu on OH-FIN-kuumailmapallo, jonka operaattorina toimii Aeronaut Oy ja maahenkilökuntana vapaaehtoisista muodostettu pallotiimi.

Simulaattorilentojen kouluttajina ovat toimineet pääosin vapaaehtoiset simulaattorikouluttajat museon henkilökunnalla täydennettynä. Vapaaehtoisten kouluttajien joukossa on mukana työelämässä tai eläkkeellä olevia liikennelentäjiä sekä Ilmailumuseoyhdistyksen ja Virtuaalilentäjien vapaaehtoisia. Kaikkiaan kouluttajina on toiminut 44 vapaaehtoista ja 4 museon työntekijää.

Flight simulator world

Vuonna 2020 alkanut elämyspalvelujen palvelukokonaisuuden kehittäminen näkyi jälleen kaupallisena menestyksenä vuoden tuloksessa. Erityisesti Takeoff Simulations Oy:n Finnairin väreissä lentävä Airbus A320 -matkustajalentokonesimulaattori siivitti elämyspalveluiden myynnin erinomaiseen tulokseen. Yhteistyö museolla Diamond DA42-koulutussimulaattoria operoivan Aeropole Oy:n kanssa on myös vahvalla pohjalla ja lisäksi yhteistyö vuosilta 2011–2015 tutun yhteistyökumppanin, Finnair Flight Academyn, kanssa on jälleen käynnissä. Aivan kuin oikeassa koneessa -elämyslennot olivat loppuvuoden hittituote.

Toiminnan tehostamisen ja kaupallisen menestyksen taustalla on aina jotain suurempaa. Lentosimulaattorimaailmassa se tarkoittaa jotain ainutlaatuista eli lentämiskokemuksen tarjoamista kiinnostuneelle museokävijälle turvallisesti simulaattoreissa. Lentosimulaattorimaailma yhdistää ihmisen luontaisen kiinnostuksen lentämistä kohtaan, tarjoaa asiakkaille mahdollisuuden tarttua ohjaimiin ja ammattilaisten opastaessa nousta elämystaivaalle. Ainutlaatuisen elämyksen taustalla on myös museon vapaaehtoistyöntekijöiden rakkaus ilmailua ja ilmailumuseotoimintaa kohtaan.

Asiakaspalautteiden perusteella erittäin onnistuneen kokemuksen tuottamisen lisäksi simulaattoreiden avulla markkinoidaan museota ja vahvistetaan omaa tulonhankintaa.

TOIMINNAN TUNNUSLUKUJA

- **A320 lentosimulaattori // kokonaismyynti 1–12/2022 // 44 564,45 €**
- **Messerchmitt Bf 109 G // kokonaismyynti 1–12/2022 // 7 515,14 €**
- **Diamond DA42 // kokonaismyynti 1–12/2022 // 8 753,16 €**
- **Finnair Flight Academy // kokonaismyynti 8–12/2022 // 23 333,82 €**
- **Yhteensä 81 155,78 €**

- **Elämyslahjakortteja 456 kpl**
- **Kokonaislentoaika elämyspalvelut 717,5 h**
- **Asiakkaita elämyspalveluissa 1 486 henkilöä**
- **Vapaaehtoiskouluttajia 44 henkilöä**

- **OH-FIN lentotoiminnan tuotot 4 105,60 €**
- **Asiakkaita lennoilla 49 henkilöä**
- **Vapaaehtoispallotiimissä 11 henkilöä**

Lentosimulaattorimaailma ja museon yhteistyökumppanit tarjoavat ilmailusta kiinnostuneelle kansainvälisestikin vertailtuna monipuolisen kattauksen erilaisia ilma-aluksia, joista uusimpana tulokkaina Finnairin ammattikoulutuskäytössä olevat simulaattorit.

Museon vapaaehtoiset ovat merkittävässä roolissa lennonopettajina, lentotekniikan ylläpitäjinä ja aktiivisina palveluiden käyttäjinä.

Markkinointiviestintä

Elämys- ja kokouspalveluja markkinoitiin sekä printti- että verkkomediassa. Etelä-Suomen media (Vantaan Sanomat, Helsingin Uutiset ja Länsiväylä) oli jälleen keskeinen media yleismainonnassa. Myös Kauppalehdessä julkaistiin kaksi onnistunutta kampanjaa. Hyviksi osoittautuneet Offerilla- ja Helsinki Card -kampanjat saivat jatkoa. Ilmailumuseo näkyi myös merkittävimmissä matkailuesitteissä ja -portaaleissa. Verkkomainontaa jatkettiin Hollantilaisen INTK-yrityksen kautta Googlen digitaalisen markkinoinnin apurahaohjelma Google Ad Grantsissa.

Ilmailualan sisäisessä mainonnassa Feeniks-lehti on tärkeä kanava, ja museolle on siinä ilmainen tapahtumasivu. Ilmailumuseoyhdistys ry:n julkaisema lehti ilmestyy 4 krt/v. Myös Siivet, Liikennelentäjä ja Kauppalehti olivat medioita, joissa tuotiin esille uusia elämyspalveluita.

Finnairin kanta-asiakasjärjestelmässä lanseerattiin vihdoin museon tuotekokonaisuus: monipuolista museon tarjontaa täydentää Finnair Flight Academyssä operoitava A35-900 FFS lentosimulaattori. Museo vastaa varauspalvelusta.

Verkkomarkkinoinnin rooli jatkoi kasvuaan. Yrityksille markkinoitiin elämys-, tila- ja ravintolapalveluita verkkotapahtumissa ja sähköisillä alustoilla. Uusia kokoustila-asiakkaita saavutettiin myös Venuu-palvelun kautta.

Museoliiton Museokortti-palvelun merkityksen kasvu jatkuu, ja Ilmailumuseon Museokortti-tarjouksia markkinoidaan säännöllisesti.

Finnairin lentoryhmän eläkkeellesiirtymistilaisuus. Kuva: Henri Äijälä.

Yritysyhteistyö

Yritysyhteistyö ja kumppanuudet on todettu avainhankkeiksi UIM-hankkeen eteenpäin saattamiseksi. Toimintavuoden 2022 merkittävimmät yritysyhteystyökumppanit ovat olleet säätiön omien sidosryhmien lisäksi Haaga-Helia Aviation Business College, Vantaan Varia, Vantaan Taksi Oy, Luovat Palvelut Oy ja Genpro Solutions Oy.

Joulukuussa sosiaalisessa mediassa käynnistetty Joululahja Ilmailumuseolle -varainhankintakampanja haastoi vastuullisia yrityksiä ja muita joulun hyväntekijöitä antamaan tukensa museon toimitilakulujen hoitamiseen. Kampanja onnistui yli odotusten ja antaa referenssinä hyvää pohjatietoa museon tukemisen tärkeydestä.

Toimintasuunnitelman mukaisesti kehitettiin vastikkeellista yhteistyötä ja palvelujen tuotteistamista. Sopimuspohjaisten palvelujen lisäksi toteutettiin seuraavat yritysyhteistyöpalvelut:

- Saab-näyttely-yhteistyö (jatkoa vuodelta 2021)
- Haaga-Helia Aviation Business. AMK:n henkilökunnan ja oppilaiden Ilmailun historia- ja lentosimulaattoripäivä (7.11.)
- Finavian Helsinki-Vantaa 70 vuotta -historiapolku, sisällöntuotanto

Myynti- ja markkinointitapahtumat

20.4. Vantaan Taksi ja Toyota Airport museolla
Yritysasiakkaiden hybriditapahtuma.

22.–24.4. Lapsimessut, Messukeskus
Museon 130 m2 osastolla Lastenpäivän, kesäleirien ja museon palvelukokonaisuuksien esittelyä, työpajoja, HAWK sekä tietenkin Museokauppa ja lennokkeja.

27.–28.4. Kongressimessut Messukeskus

18.–19.6. Suomen Ilmailuliiton päälentonäytös Pori.
Museokauppa ja museon palvelukokonaisuudet.

13.8. Kymi ilmailupäivä
Ilmailumuseo ja Ilmailumuseoyhdistys luovuttivat adressin Jyrki Laukkasen 80-vuotisjuhlan kunniaksi.

9.9. 50 vuotta ilmailuhistoriallista näyttelytoimintaa Vantaalla
Suomen Ilmailumuseosäätiön ja Ilmailumuseoyhdistys ry:n juhlailta.

26.10. Vantaan 46. Elinkeinopäivä
Museonjohtaja ja myynti- ja markkinointipäällikkö vastaanottivat Vantaan Innovaatiokilpailun palkinnon.

26.10. Vantaan Innovaatiofestivaali Ilmailumuseolla
Ilmailumuseon Innovaatiofestarit ja Ura Ilmailusta -tapahtuma.

7.11. Haaga-Helia Aviation Business- Aviation Day
Haaga-Helian opiskelijat ja opettajat tutustuivat ilmailun historian ja lentosimulaattorien maailmaan.

30.11. Vantaan Taksi ja Hedin Automotive museolla
Yritysasiakastapahtuma.

Lapsimessut 2022. Kuva: Taina Ruuskanen.

9. Asiakaspalvelu, museokauppa ja kahvila

Asiakaspalvelu ja avoinnapito

Alkuvuodesta 2022 koronarajoitukset vaikuttivat vielä kokoontumisiin ja kokoustiloihin ja sitä kautta myös kävijämääriin. Koronarajoituksia purettiin vähitellen kevään 2022 aikana ja tilavarauksia toteutettiin maaliskuusta lähtien. Alkuvuonna vaihtuviin koronarajoituksiin reagoitiin nopeasti ja niistä viestittiin museon verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa, museon aulatiloissa ja asiakaspalvelussa. Asiakastyytyväisyyskyselyjä lähetettiin kaikille kokous-, simulaattori- ja opastusasiakkaille.

Aukioloajat pysyivät samoina kuin aiempina vuosina: museo oli arkisin avoinna klo 10–20 ja viikonloppuisin klo 10–17, poikkeuksena joulun välipäivät, jolloin museo meni arkisinkin kiinni jo klo 17.

Pääsylippujen, kokoustilojen sekä opastus- ja kokoelmapalvelujen hinnat pysyivät samoina kuin vuonna 2021, mutta kaikkien käytössä olevien lentosimulaattoreiden hintoja korotettiin. Aikuisten pääsylippu maksoi 12 €, alennusryhmät 6 € ja alle 7-vuotiaat ja Museokortin haltijat 0 €. Perhelipun nimi muutettiin kimppalipuksi ja sen hinta pysyi 30 eurossa, sisältäen sisäänpääsyn kahdelle aikuiselle ja kolmelle lapselle.

Alkuvuoden rajoituksista huolimatta museossa tehtiin vuonna 2022 kaikkien aikojen kävijäennätys, 42 215 kävijää. Vuoteen 2021 verrattuna se on 20 007 kävijää enemmän eli kävijämäärä nousi 92 %. Vuoden 2021 kävijämäärä jäi tosin vähäiseksi koronarajoitusten takia. Ilmaiskävijöiden osuus kävijämäärästä oli 12 815 eli 30 % kokonaiskävijämäärästä. Suurimmat kävijäryhmät olivat Museokorttikävijät (8935), aikuiset (6643), alle 7-vuotiaat lapset (5744), auditoriokävijät (3332) ja 7–17-vuotiaat lapset (903). Uusia Museokortteja myytiin yhteensä 199 kappaletta, ja olemassa olevien voimassaoloaikaa jatkettiin 96 kertaa.

Kahvila Yläpilvi

Kahvila Yläpilvi sulkeutui tammikuussa arkisin klo 18 koronarajoitusten takia. Koronarajoitusten poistuttua kahvila palveli museon aukioloaikojen mukaisesti. Kahvilatoiminnan suunnittelusta vastasi kahvilavastaava ja kahvilan toiminnasta vastasivat hänen lisäkseen asiakaspalvelun työntekijät sekä harjoittelijat.

Kahvilatoimintaa kehitettiin saadun asiakaspalautteen ja asiakaspalvelutiimin sisältä nousseiden kehitysideoiden perusteella. Kahvilassa oli kevään ja syksyn aikana tiistaisin ja keskiviikkoisin tarjolla keittolounas klo 11–13. Myös gluteenittomien ja laktoosittomien tuotteiden määrä kahvilassa nousi merkittävästi ja erikoisruokavaliot pystyttiin huomioimaan entistä paremmin. Vuoden aikana alettiin tilata lähes kaikki tuotteet laktoosittomina. Kesätarjouksena oli piirakka- tai pizzapala lisukesalaatin kanssa. Lisäksi kahvilassa järjestettiin mahdollisuuksien mukaan teemapäiviä, jolloin tarjolla oli esimerkiksi turkkilaisia herkkuja tai järjestettiin pizzaperjantai, josta tuli erityisen suosittu. Kahvila onnistui myös jatkamaan hävikin minimointia myymällä osaa edellispäivän tuotteista -50 % alennuksella. Tuotevalikoimaa päivitettiin useasti vuoden mittaan huomioiden juhlapäivät ja tapahtumat museolla.

Kahvilan kokonaismyynti oli yhteensä 81 685 €. Kahvila Yläpilvi valmisti kokous- ja juhlatarjoiluja 115 tilaisuuteen. Sen lisäksi isompiin tilaisuuksiin tilattiin tarjoiluja kahdelta yhteistyökumppanilta. Kahvila Yläpilvi valmisti välipalat keväällä myös lasten ilmailukerhoon ja kesällä välipalat ja lounaat kesäleirille

Museokauppa ja verkkokauppa

Museokauppa palveli asiakkaita museon aukioloaikoina sekä museon ulkopuolisissa tapahtumissa. Museokaupan tuotevalikoimaa uudistettiin ottamalla valikoimiin mm. uusia ilmailuaiheisia pelejä, kirjoja, leluja, magneetteja ja postikortteja. Uudenlaisia tuotteita olivat mm. Top Gun- ja F-35-tuotteet sekä Ilmailumuseon tukinallet ja -mukit.

Museokauppa ja kahvila tarjosivat museokorttiasiakkaille kuukausittain vaihtuvia etuja. Loma- ja juhlapäiväsesongit sekä tapahtumat, kuten Syksyn kirjallisuuspäivä, näkyivät kaupan tuotenostoissa ja somistuksessa. Vuoden aikana museokaupan järjestystä uudistettiin houkuttelevammaksi. Museokaupan ja kahvilan tuotteita markkinointiin säännöllisesti sosiaalisessa mediassa.

Museokaupan kokonaismyynti vuonna 2022 oli yhteensä 105 602 €.

Liikenteen ja viestinnän museoiden yhteiseen Trafiikki-verkkokauppaan lisättiin säännöllisesti uusia tuotteita. Vuoden suosituin tuote oli lentosimulaattorilahjakortti, ja niistä suosituin oli Airbus A320 -simulaattorilahjakortti. Markkinoinnin pääpaino oli isänpäivässä ja joulussa. Isänpäiväviikon simulaattorilahjakorttien alekampanja tuotti 3185 €. Vuoden kokonaismyynnissä Suomen Ilmailumuseo teki selkeästi eniten myyntiä koko Trafiikki-verkkokaupassa, yhteensä 34 650 €. Tämä oli kaikkien aikojen myyntiennätys ja jatkoa edellisen vuoden ennätykselle (2021: 23 565 €).

Kokoustilat

Museo vuokraa yleisölle kahta kokoustilaa, 15-paikkaista Avia-kabinettia ja 200-paikkaista auditoriota. Tilojen käytössä oli rajoituksia vielä tammi-helmikuussa, mutta niiden poistuttua varauksia voitiin ottaa jälleen täydellä kapasiteetilla. Peruutusehdossa palattiin 48 tunnista 7 vuorokauteen. Suuri osa kokoustilojen käyttäjistä oli aikaisempien vuosien tapaan pitkäaikaisia kanta-asiakkaita, mutta uusiakin asiakassuhteita luotiin. Kokoustilojen ja tarjoilujen lisäksi tilaisuuksiin yhdistettiin elämyspalveluja, kuten simulaattorilentoja ja opastettuja kierroksia.

Kokoustiloissa järjestettiin yhteensä 125 tilaisuutta, joihin osallistui yhteensä 3 763 henkilöä.

Kokoustilat olivat asiakaskäytössä yhteensä 537 tuntia. Tunnit jakautuvat kokoustilojen välillä seuraavasti: Aero-auditorio 387,5 h ja Avia-kabinetti 128,5 h. Lisäksi Pilvenveikkojen kabinetissa, joka toimii myös henkilökunnan taukotilana, järjestettiin yhteistyökumppaneiden tilaisuuksia yht. 21 h.

Kokoustilamyynti oli yhteensä 46 296 € sisältäen kokoustarjoilut.

Kahvila Yläpilven ja lasten syntymäpäiväpakettien mainontaa.
Kuva: Jari B. Miettinen

10. VAPAAEHTOISTOIMINTA

Vapaaehtoisvoimin perustettu museo vietti ilmailuhistoriallisen näyttelytoiminnan 50-vuotispäiviä museotyön ja vapaaehtoistoiminnan merkeissä odottaen valtion päätöksiä, joiden varaan seuraavat vuosikymmenet voidaan rakentaa.

Museon vapaaehtoistehtävissä todentuu ajatus elävästä kulttuuriperinnöstä, jossa välitetään tietoa, kehitetään käden taitoja ja välitetään hyviä käytäntöjä eteenpäin yhteisössä ja yhteisöllisesti.

Vapaaehtoistoimintaa toteutui arkisto-, kirjasto- ja valokuvakokoelmien parissa, entisöinnissä, opastuksissa, simulaattoritoiminnassa, Pallotiimissä ja tapahtumissa. Etävapaaehtoisuuden muodoksi on vakiintunut Finna-tietojen täydennys. Vapaaehtoisten opastukset nostettiin esiin omana opastusryhmänään, jossa oppaat hyödyntävät omakohtaisia kokemuksiaan ja tarinoitaan opastusten elävöittämisessä. Suunniteltua Uusi Ilmailumuseo -hankkeeseen liittyvää vapaaehtoistoimintaa ei vielä käynnistetty, vaan toiminta alkaa hankkeen etenemisen mukaan.

Ilmailumuseon vapaaehtoistoiminnan polku on kulkenut vapaaehtoisten pyörittämästä näyttelystä kohti museoammatillisesti ylläpidettyä, vapaaehtoistoiminnan tukemaa museota. Ilmailumuseo tunnetaan museokentällä korkeasta vapaaehtoistoiminnan tuntimäärästä sekä panostuksesta vapaaehtoistoiminnan ohjaukseen ja kehittämiseen. Kaikilla vapaaehtoistoiminnoilla on nimetyt ohjaajat, jotka vastaavat perehdytyksestä ja käytäntöjen sujuvuudesta, ja museo panostaa myös toiminnan jatkuvaan kehittämiseen ja koordinointiin.

Museo seuraa etenkin museo- ja kulttuurialan vapaaehtoistoiminnan verkostoja ja osallistuu tapahtumiin sekä koulutuksiin. Museo kuuluu Vantaan Valikkoryhmään (Kansalaisareena) ja Aina oppiva Vantaa -verkostoon.

Vuonna 2022 museossa tehtiin vapaaehtoistyötä 6 193 tuntia (vuonna 2021 4 128 h). Museon vapaaehtoisrekisteriin kuuluu noin 180 vapaaehtoista, joista aktiivisia on noin 80 (sama henkilö voi kuulua useampaan vapaaehtoisryhmään). Ilmailumuseoyhdistys ry:n Tiistaikerhossa toimii aktiivisesti tällä hetkellä 31 jäsentä. Vapaaehtoisille lähetettiin 3 tiedotetta sähköpostilla. Tiedotteissa oli mm. tietoa tehtävistä, museon ajankohtaisia kuulumisia ja kutsut kevät- ja joululounaille.

Uusien vapaaehtoisten Perehdytysiltaa ei järjestetty 2022, vaan se siirrettiin rauhallisempaan ajankohtaan tammikuulle 2023. Vapaaehtoisten yhteinen kevätlounas järjestettiin 23.5. ja joululounas 13.12. Yhteisessä kokoontumisessa pidettiin pieniä puheita ja osoitettiin kiitosta ja arvostusta museon standaareiden muodossa. Standaarit saivat vuonna 2022 Lassi Karivalo, Martti Saarinen, Matti Nurminen, Heikki Pullinen, Ilkka Jarnola ja Reino Aatsalo.

Kuulumisten vaihtoa joululounaalla.
Kuva: Mia Kunnaskari.

ikoulutuksessa. Kuva: Michael Evnes

11. SUOMEN ILMAILUMUSEO LYHYESTI

Suomen Ilmailumuseo

Suomen Ilmailumuseo on yksityinen museo, jota ylläpitää vuonna 1996 perustettu Suomen Ilmailumuseosäätiö. Museo on ilmailun valtakunnallinen vastuumuseo. Säätiön taustayhteisöt ovat Finavia Oyj, Finnair Oyj, Ilmailumuseoyhdistys ry, Patria Oyj, Suomen Ilmailuliitto ry sekä Vantaan kaupunki. Lisäksi Ilmavoimat on mukana säätiön edustajistossa. Museo sijaitsee Helsinki-Vantaan lentoaseman läheisyydessä Aviapoliksen alueella.

Suomen Ilmailumuseon kokoelmassa on noin 11 000 esinettä sisältäen muun muassa ilma-aluksia, ilma-aluksen osia, moottoreita, laitteita, lentovarusteita, virkapukuja ja muuta ilmailuun liittyvää esineistöä. Lisäksi museon kokoelmiin kuuluu noin 1500 hyllymetriä asiakirja-aineistoa, noin 234 000 valokuvaa sekä laaja kokoelma ilmailualan kotimaisia ja ulkomaisia julkaisuja.

Vapaasti saavutettavia aineistoja päivitetään säännöllisesti avoimeen Finna-tiedonhakupalveluun. Museolla on Finnassa organisaatiokohtainen palvelu ilmailumuseo.finna.fi, jossa museo on julkaissut laajoja koosteita. Digitoituja aineistoja on julkaistu jo noin 7300 valokuvaa ja 1100 pienpainatetta. Lisäksi museo liittyi vuoden 2022 aikana digimuseo.fi -palveluun, jossa on esillä museon Kolmosten siivillä -virtuaalinäyttely.

Museon perusnäyttely esittelee suomalaisen ilmailun historian kannalta merkittäviä ilma-aluksia ja muuta ilmailuun liittyvää esineistöä. Lisäksi museo järjestää vaihtuvia erikoisnäyttelyjä. Näyttelyihin asiakas voi tutustua myös yleisö- ja tilausopastuksilla sekä työpajojen kautta. Museo järjestää omia tapahtumia ja tilaisuuksia, sekä osallistuu oman toimialansa messuihin, näytöksiin ja muihin tapahtumiin. Museon yhteydessä toimii museokauppa sekä kahvila.

Suomen Ilmailumuseossa vierailee vuosittain noin 40 000 asiakasta. Suurin yksittäinen kävijäryhmä on perheet. Ilmailuharrastajat ja erilaiset opastusryhmät ovat myös hyvin edustettuina. Valtakunnallisen toimintansa myötä museo tavoittaa huomattavasti suuremman yleisön kuin museossa paikan päällä vierailleet. Museo kuuluu liikenne- ja viestintäalan museoiden verkostoon, Trafiikki ry:hyn. Museo osallistuu aktiivisesti myös mm. Vantaan kaupungin kulttuuritoimijoiden yhteistyöskentelyyn, sekä toteuttaa omassa toiminnassaan Vantaan kulttuurilinjauksia.

Pääsylipputuottojen, pedagogisten palveluiden, museokaupan, kahvilan, tilavuokrien sekä asiantuntijapalveluiden ohella museon keskeisiä tulonhankintamuotoja ovat kokoustilavuokrat ja elämyspalvelut. Museolla on 200-paikkainen auditorio ja yksi pienempi kokoustila, joita vuokrataan yritysasiakkaille. Museon tiloissa on myös viisi lentosimulaattoria, kaksi museon ja kolme yhteistyökumppanien omistuksessa.

Sidosryhmätyö

Museon jatkoi toimintavuonna keskustelua keskeisten sidosryhmiensä kanssa käytännön toimista sekä pidemmän aikavälin yhteistyöstä.

Finnair Oyj:n lähestyvän satavuotisjuhlan tiimoilta museo sopi Finnairin viestinnän kanssa yhteistyöstä juhlavuoteen liittyen.

Finavia Oyj:n johdon kanssa käytiin keskusteluja yleisesti yhteistyöstä ja tavoitteista. Museo tuotti sisältöjä Helsinki-Vantaan lentoaseman 70-vuotisjuhlaan.

Ilmailumuseoyhdistys ry:n kanssa jatkettiin tapahtumiin liittyvää yhteistyötä ja muuta yhteistyösopimuksen mukaista toimintaa. Syyskuussa museo ja Ilmailumuseoyhdistys järjestivät yhdessä juhlan 50-vuotisen ilmailumuseotoiminnan kunniaksi. Juhlaan kutsuttiin henkilöitä, jotka ovat olleet vaikuttamassa museotoimintaan vuosien varrella.

Vantaan kaupungin kanssa jatkettiin monipuolista yhteistyötä ja museo on jatkanut verkostoitumistaan vantaalaisten museo-, kulttuuri-, matkailu- ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Museon edustajat osallistuivat Vantaan kulttuurilapset-työpajoihin.

Trafiikkiverkostossa vuoden aikana työstettiin verkoston uutta strategiaa. Museonjohtaja valittiin Trafiikki ry:n puheenjohtajaksi. Vaikuttamistoiminnan ja yritysyhteistyön teemoja nostettiin yhteiseen keskusteluun ja jaettiin kokemuksia Trafiikkimuseoiden johtajien kesken.

Suomen Ilmailumuseo on jäsen ICOMissa (International Council of Museums), IATM:ssa (International Association of Transport and Communications Musems). (Ilmailubibliografiayhdistys ry:ssä, Ilmailumuseoyhdistys ry:ssä, Malmin lentoaseman ystävät ry:ssä, Trafiikki-museot ry:ssä sekä Suomen sotahistoriallisessa seurassa.

12. HENKILÖSTÖ

Henkilökunta

Vuoden loppupuolella oli jonkin verran henkilöstömuutoksia. Museomestari vaihtoi työpaikkaa ja työnhaku aloitettiin uudella nimikkeellä, kiinteistövastaava. Asiakaspalveluvastaavan nimike muutettiin asiakaspalvelupäälliköksi, jotta se kuvastaisi paremmin työn laajaa vastuualuetta. Asiakaspalvelupäällikkö jäi joulukuussa perhevapaalle ja kokoaikainen asiakaspalveluassistentti siirtyi hänen sijaisekseen.

Kokoaikainen henkilökunta:

Museonjohtaja	Pia Illikainen
Amanuenssi (valokuva- ja tietoaineistot)	Tapio Juutinen
Amanuenssi (esinekokoelmat)	Eijakristina Sumelius
Asiakaspalveluassistentti	Soili Reinikainen
Asiakaspalvelupäällikkö	Veera Sandgren (vapaalla 9.12. alk.)
Asiakaspalvelupäällikkö	Hilla Leikas (sijainen 1.12. alk.)
Intendentti	Matias Laitinen
Kahvilavastaava	Ea Ek
Museoapulainen	Petri Fogde
Museolehtori	Tiia Fynes
Museomekaanikko	Antti Laukkanen
Museomestari	Riku Ruskokivi (30.11. saakka)
Myynti- ja markkinointipäällikkö	Henri Äijälä
Näyttelypäällikkö	Valeri Saltikoff
Yhteistyökoordinaattori	Mia Kunnaskari

Kokoaikaisen henkilökunnan lisäksi museolla työskentelee osa-aikaisia tuntityöntekijöitä asiakaspalvelutehtävissä. Tuntityöntekijöinä museolla ovat työskennelleet Hamda Farah, Zulayho Farhodova, Emma Frost, Fadime Gökcil Özdemir, Sari Hyyrynen, Saara Kilponen, Henrik Klemetti, Carita Kurumaa, Vincent Matsuuke, Jari B. Miettinen, Jani Mäkelä, Tiina Peltola, Lydia Salminen, Juha-Matti Tamminen, Rene Tiitto, Leena Vainio sekä Miina Vainio. Aurora-kirjastojärjestelmän konversiossa työskenteli projektipäälikkönä Jyrki Siltari lokakuun alusta alkaen, hankkeen jatkuessa vuoden 2023 puolelle.

Esinekokoelmat tarjosivat työelämävalmennuspaikan kolmen kuukauden ajaksi Kiipulasäätiön työelämään tutustujalle. Kiinteistötiimissä oli Aleksi työkokeilussa ja yksi henkilö suoritti museossa yhdyskuntapalvelua. Kahvila Yläpilvessä oli vuoden aika kolme harjoittelijaa (Liisa, Ali ja Lale) muutaman viikon jaksoissa. Zulayho Farhodova suoritti kahden kuukauden matkailualan työharjoittelun loppukeväästä aloittaen sen jälkeen tuntityöntekijänä. Hamda Farah suoritti kahden kuukauden matkailualan työharjoittelun syksyllä aloittaen sen jälkeen tuntityöntekijänä. Kesäleiriläisten kanssa työskenteli lapsineuvos Alex Hovi Vantaan kaupungin kesätyösetelillä.

Museossa oli vuoden aikana myös 7 yläasteikäistä TET-harjoittelijaa (Väiski, Kalle, Emilia, Sofia, Aleksi, Susanna ja Daniel).

Henkilöstön koulutus

Suomen Ilmailumuseon henkilökunta osallistui aktiivisesti useisiin oman ammattialansa koulutuksiin, seminaareihin ja neuvottelupäiviin, joita järjestivät muun muassa Museoliitto, Museoalan ammattiliitto, Trafiikki ry sekä eri korkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset. Henkilökunta osallistui vuoden aikana koulutuksiin ja seminaareihin keskimäärin 7

päivää / henkilö, joka on hieman vähemmän kuin aiempana vuonna (v. 2021 8,5 päivää / henkilö).

Intendentti, museomekaanikko, museomestari ja joukko vapaaehtoisia saattoivat loppuun pintakäsittelyalan opintojaan Ammattiopisto Tavastiassa ja saivat syksyllä tutkintotodistuksen osakokonaisuuksien suorittamisesta. Intendentti ja museomekaanikko osallistuivat syyskuussa Museoviraston ja Metropolia AMK:n Helsingissä järjestämään metallien konservoinnin kansainväliseen konferenssiin Metal 2022 – 10th Interim Meeting of the ICOM-CC Metals Working Group. Intendentti osallistui Lentotekniikan kilta ry:n järjestämään Junkers Ju 88 -tyyppikurssiin Suomen Ilmavoimamuseolla. Esinekokoelmasta ja valokuvakokoelmasta vastaavat amanuenssit osallistuivat keväällä ja syksyllä Museoliiton ja Museoviraston järjestämään Esinetuntemus -koulutukseen. Asiakaspalvelupäällikkö jatkoi liiketoiminnan ammattitutkintoon tähtäävää opiskelua. Näyttelypäällikkö aloitti syksyllä Management Institute of Finland (MIF) järjestämän, museoalalle suunnatun johtamisen ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkinnon (JYET) opinnot. Museomestari jatkoi Rasekossa taideteollisuusalan erikoisammattitutkintoon (museomestarin ammattitutkinto) tähtääviä opintojaan. Museomestari ja museomekaanikko osallistuivat keväällä järjestetyille museomestaripäiville Jyväskylässä. Museomekaanikko jatkoi konservaattoriopintojaan Metropolia AMK:ssa tavoitteena valmistua keväällä 2023. Kaikki edellä mainitut opinnot suoritettiin työn ohessa.

Museon henkilökuntaa Hyvinkään kaupunginmuseossa tutustumassa Tie taivaan sineen -näyttelyyn. Kuva via Tiia Fynes.

13. KIINTEISTÖ- JA TUKIPALVELUT

Kiinteistö

Suomen Ilmailumuseo sijaitsee Finavia Oyj:n omistamalla vuokratontilla, jonka vuokrasopimus päättyy 31.12.2028.

Museorakennuksen ikä näkyy mm. huolto- ja kunnossapitotoimien lisääntymisenä. Tilat ovat yleisesti ottaen toimimattomat ja ahtaat. Suurten näyttelytilojen (I- ja II-halli) lämmittämättömyys vaikuttaa museovieraiden viihtyvyyteen negatiivisesti ja vaikeuttaa museoesineiden pitkäaikaista säilyttämistä; toimivathan näyttelytilat myös ilma-aluskokoelman varastointitiloina niiden koon ja kokoelmatilojen tilanahtauden vuoksi. Optimaalisten säilytysolosuhteiden säätäminen tilakohtaisesti on ylipäätään mahdotonta nykyisessä kiinteistössä, eivätkä henkilökunnan työskentelyolosuhteetkaan ole enää kaikilta osin nykyajan vaatimusten tasolla.

Kiinteistön ylläpidossa ja huollossa on vuonna 2022 keskitytty, useiden aikaisempien vuosien tapaan, tärkeimpien teknisten kokonaisuuksien (mm. ilmanvaihto, sähkölaitteet) toiminnan varmistamiseen, jotta museon toiminnot nykyisen konseptin mukaisesti ovat mahdollisia.

Tärkeimpiä vuoden 2022 aikana tehtyjä huoltotöitä ovat olleet mm. sähkölaitteiden määräaikaistarkastus ja siinä ilmenneiden puutteiden korjaustoimet, liiketunnistimien vaihdot eri tiloihin sekä ilmanvaihtokanavien nuohoukset entisöintitilan, välihallin sekä arkistojen 10, 11 ja 12 osalta. Lisäksi on teetetty selvitys kiinteistön iv- ja vesivuoto-ongelmista, kiinnitetty sadevesijärjestelmän irronneita osia ja huollettu iv-koneita. Varsinkin loppuvuodesta kiinnitettiin erityistä huomiota sähkönkulutukseen ja tehtiin säästötoimia. Näiden avulla onnistuttiin vähentämään sähkönkulutusta n. 16 % verrattuna edellisen vuoden vastaavaan aikaan.

Kiinteistötiimissä on työskennellyt kaksi työntekijää, museomestari ja museoapulainen. Lisäksi kausittain on työllistetty mm. eri alojen opiskelijoita ja harjoittelijoita.

Suomen ilmailumuseosäätiö omistaa myös Asikkalan Vesivehmaan lentokentällä sijaitsevan sodanaikaisen lentokonehallin (kts. 3.2.).

Finavian aiemmin toteuttama museon piha-alueiden talvikunnossapito päättyi Finavian ilmoituksella keväällä 2021. Talvikunnossapidosta vastaa museo ja palvelun toimittaa All Time Oy.

ICT-PALVELUT

Museon keskeiset it-palvelut (verkkosivujen nimipalvelut, palomuuri, virustorjunnan lisenssit sekä sähköpostipalvelut) on vuodesta 2011 lähtien tilattu Visiotech Oy:ltä. Museon verkkoyhteyksien pohjalla on DNA:n valokuituyhteys, ja verkkosivuston hosting-palvelut on vuodesta 2015 lähtien tilattu Wordpress-julkaisujärjestelmään erikoistuneelta Sitegroundilta. Museon sähköpostit ja jaetut tiedostot toimivat Office365-verkkoympäristössä.

14. SÄÄTIÖ

Säätiön hallinto

Säätiö on tehnyt toimintavuonna lähipiirinsä kanssa seuraavia taloudellisia toimia:

Finavia Oyj

Ostanut museon kokous- ja kahvilapalveluja yht. 19 253,88 eurolla
Museo on maksanut Finavia Oyj:lle kiinteistöveroa museon maa-alueesta 2 819,60 euroa

Finnair Oyj

Ostanut museon arkistointipalveluja yht. 14 885,00 eurolla
Ostanut museon kokous- ja kahvilapalveluja yht. 3 054,00 eurolla
Museo on ostanut Finnair Oyj:ltä tuotteita ja simulaattoripalveluita myyntiin 12 120, 00 eurolla

Ilmailumuseoyhdistys ry

Ostanut muuseon kahvilapalveluja 232,00 eurolla
Ostanut museokaupan tuotteita 411,00 eurolla
Maksanut tapahtumasta komissiota museolle 110,00 euroa
Maksanut museolle 10 000,00 euroa saamaansa tukea Digimuseo.fi-projektiin
Tarjonnut museolle veloituksetta mainostilaa julkaisemastaan Feeniks-lehdestä
Käyttänyt yhteistyösopimuksen mukaisesti korvauksetta museon toimisto-, varasto-, näyttely- ja kokoustiloja
Museo on ostanut yhdistykseltä tuotteita myyntiin yht. 1 311,62 eurolla

Suomen Ilmailuliitto ry

Ostanut museon kokouspalveluja yht. 3 097,00 eurolla

Vantaan kaupunki

Ostanut museon kokouspalveluja yht. 11 574,50 eurolla
Ostanut pääsylippuja ja opastuksia yht. 1 318,08 eurolla
Ostanut museolta koululaisten iltapäiväkerhotoimintaa 2 155,12 eurolla
Myöntänyt museolle hakemuksesta toiminta-avustusta 50 000,00 euroa sekä taide- ja kulttuuritapahtumien avustusta 3 000 euroa museon Lastenpäivään

Juha Klemettinen, hallituksen jäsen

Ostanut museon kokouspalveluja yht. 11 574,50 eurolla
Ostanut pääsylippuja ja opastuksia yht. 1 318,08 eurolla
” Kolmosten siivillä” -kirjan kirjoittajapalkkioita (1/3 osuus teoksesta) 49,27 euroa

Säätiön muu lähipiiri ei ole tehnyt taloudellisia toimia säätiön kanssa. Säätiön hallinto-elimille ja tilintarkastajille on maksettu palkkioita yhteensä 74 075,93 euroa.

Edustajisto

Edustajiston sääntömääräinen kevätkokous pidettiin 28.4.2022 ja syyskokous 8.12.2022. Sihteerinä edustajiston kokouksissa toimi Valeri Saltikoff. Suomen Ilmailumuseosäätiön edustajisto kaudella 2021–2022 seuraavalla sivulla (taulukko).

Erovuorossa edustajiston syyskokouksessa olivat Timo Antikainen (varajäsen Ville Hakala), Ara Haikarainen (Birgitta Selonen), Jouko Helin (Pekka Skyttä), Raimo Korpi (Kaisa Mölläri). Juha Järä vetäytyi edustajistotehtävistä helmikuussa 2022 ja Vantaan kaupunki nimitti tilalle Jarno Eskelisen (varajäsenenä Olli Saarikko). Eskelinen ja Saarikko olivat myös erovuorossa syyskokouksessa 2022. Lisäksi Juha Veijalainen vetäytyi edustajiston varajäsenen tehtävästä vuoden 2022 lopussa.

Uusiksi jäseniksi ja varajäseniksi erovuoroisten tilalle nimettiin yhteisöjen ilmoitusten perusteella Ilmavoimilta Harri Saarinen 1.1.2023 alkaen (Timo Antikainen jatkoi tehtävässä vuoden 2022 loppuun saakka). Patria Oyj nimesi Ara Haikaraisen (Birgitta Selonen), Vantaan kaupunki Jarno Eskelisen (Olli Saarikko) ja Ilmailumuseoyhdistys ry. Jouko Heli-

nin (Pekka Skyttä) ja Raimo Korven (Kaisa Mölläri) jatkamaan edustajistotehtävissä seuraavalle kolmevuotiskaudelle. Ilmailumuseoyhdistys nimeää Matti Kiiskisen varajäsenen Juha Veijalaisen tilalle vuoden 2023 aikana.

Edustajiston puheenjohtajaksi vuodelle 2023 valittiin Janne Salonen ja varapuheenjohtajaksi Jari Kilpeläinen.

Hallitus

Suomen Ilmailumuseosäätiön hallituksen kaudella 1.1.–31.12.2022 muodostivat:

Jarkko Konttinen, puheenjohtaja
Juha Klemettinen, varapuheenjohtaja (Ilmailumuseoyhdistys ry)
Petri Hepola (Patria Oyj)
Ilkka Kangastalo (Suomen Ilmailuliitto ry)
Hannu Karru (Finavia Oyj)
Kaarlo Karvonen (Finnair Oyj)
Janne Pauni (Ilmailumuseoyhdistys ry)
Janne Rönnbäck
Teo Soikkeli (Vantaan kaupunki)

Säätiön hallitus kokoontui 11 kertaa.
Hallituksen sihteerinä on toiminut Ilkka Kangastalo.
Museonjohtajana on toiminut Pia Illikainen.

Tilintarkastus

Tilintarkastajina toimivat KHT-tilintarkastaja Marko Saxell ja varatilintarkastaja KHT-tilintarkastaja Lauri Lehtoviita, LeadAudit Oy.

Edustajiston varsinaiset jäsenet:
Timo Antikainen (Ilmavoimat), varapuheenjohtaja
Marcus H. Borgström (Ilmailumuseoyhdistys ry)
Jarno Eskelinen / Juha Järä (Vantaan kaupunki)
Ara Haikarainen (Patria Oyj)
Jari Helander (Ilmailumuseoyhdistys ry)
Jouko Helin (Ilmailumuseoyhdistys ry)
Matti Kiiskinen (Ilmailumuseoyhdistys ry)
Jari Kilpeläinen (Suomen Ilmailuliitto ry)
Raimo Korpi (Ilmailumuseoyhdistys ry)
Reino Myllymäki (Ilmailumuseoyhdistys ry)
Martti Nurminen (Finavia Oyj)
Janne Salonen (Ilmailumuseoyhdistys ry), puheenjohtaja
Petteri Tarma (Finnair Oyj)

Varajäsenet:
Ville Hakala
Lassi Karivalo
Veli-Matti Kallislahti / Olli Saarikko
Birgitta Selonen
Juhani Tyllilä
Pekka Skyttä
Juha Veijalainen
Hannu Halonen
Kaisa Mälläri
Erja Reinikainen'
Sami Kiiskinen
Mikko Skön
Jouni Finnilä

15. TALOUS

Museon omien tuottojen osuus kokonaistuloista nousi koronapandemiaa edeltävien vuosien tasolle, vaikka alkuvuodesta -22 kokoustilamyyntiin kohdistui vielä henkilömäärärajoituksia. Erityisesti simulaattoripalvelut, pääsyliput ja museokauppa ylittivät reilusti edellisen vuoden tuotot.

Kokonaistulot olivat 1 287 493 euroa, joka oli 170 257 euroa enemmän kuin vuonna 2021.

Valtionavustusten (VOS ja valtakunnallisen vastuumuseon lisärahoitus) määrä oli yhteensä 555 985 euroa.

Kokonaistuloista omien tulojen osuus oli 42 % (2021: 31 %).

Suurin yksittäinen menoerä oli henkilöstökustannukset 792 752 euroa, joka oli 11 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Henkilöstökustannusten nousu johtui TES:in mukaisten palkankorotusten lisäksi asiakaspalvelun ja kahvilan henkilöstöresurssin lisäämisestä sekä kohonneista työterveyskustannuksista.

Toimitilakulut kohosivat suhteessa eniten verrattuna edelliseen tilikauteen. Toimitilakustannukset olivat 191 934,44 euroa, joka oli lähes 100 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Keskeisimmät syyt kohonneille kuluille olivat Finavian perimä maanvuokra sekä loppuvuoden kohonneet energiakustannukset.

Museon toiminnan kulut olivat 1 387 655,60euroa (luku ei sisällä suunnitelman mukaisia poistoja ja varaston muutosta).

Kulut sisälsivät Uusi Ilmailumuseo -hankkeen suoria kustannuksia 38 600 euroa (luku ei sisällä henkilöstökustannuksia). Hankkeelle ei ole erillisrahoitusta, vaan hankkeen kulut katettiin museon käyttötaloudesta.

Toimintavuodelle saatiin erilaisia toiminta- ja hankeavustuksia seuraavasti:

Opetus- ja kulttuuriministeriö, harkinnanvarainen avustus VALVA-museoiden valtakunnallisiin erityistehtäviin 263 000 €

Vantaan kaupunki, Innovaatiokilpailun projektirahoitus museon Hacklab-projektiin 62 000 €

Vantaan kaupunki, toiminta-avustus 50 000 €

Opetus- ja kulttuuriministeriö, yleisavustus koronapandemian aiheuttamien tulonmenetysten kompensointiin 40 000 €

Ilmailumuseoyhdistys, avustus Digimuseo.fi-projektiin 10 000 €

Vantaan kaupunki, suurten kulttuuritapahtumien ja festivaalien kaupunkimarkkinointituki 3 000 € (Museon lastenpäivään Tanssiteatteri Raatikon esitykset)

Museovirasto, projektiavustus Vesivehmaan lentokonehallin selvitys ja suunnitelma 3 700 €

Museon tulos oli rahoituskulujen ja verojen jälkeen -411 502,18 euroa. Tuloslaskelma sisältää suunnitelman mukaisia poistoja käyttöomaisuudesta 261 542 euroa (263 669 € vuonna 2021) sekä vapaaehtoisen varauksen lisäyksen 31 815 € (museon maa-alueen ennallistamiskuluihin varautuminen).

Museon maksuvalmius säilyi koko vuoden kohtuullisena.

Olennaiset tapahtumat tilikauden jälkeen ja arvio tulevasta kehityksestä:

Museon kohonneet toimitilakustannukset ovat ajaneet museon etsimään säästökohteita ja uusia tulonlähteitä. Näiden vaikutukset museon käyttötalouden tilaan ovat kuitenkin marginaaliset ja vaikeasti ennakoitavat. Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut museoiden energiatuen haun helmikuussa -23. Tästä avustuksesta tullee hieman helpotusta toimitilakustannuksiin kesään mennessä.

Uusi Ilmailumuseo -hankkeen käynnistymisellä on keskeinen rooli myös museon talouden näkökulmasta. Museo on jo useamman vuoden ajan joutunut rahoittamaan hankkeen kustannuksia käyttötaloudesta, koska hankkeen suunnitteluvaiheeseen ei ole saatu julkista rahoitusta. Toivottava tilanne olisi, että hanke saataisiin kevään -23 aikana käyntiin ja sitä kautta mahdollisesti katettua myös jo muodostuneita hankekustannuksia.

Jos Uusi Ilmailumuseo -hanke ei käynnisty viimeistään kesän-23 aikana, museon on käynnistettävä sopeutustoimet, jotta kassa riittää perustoiminnan pyörittämiseen. Näistä toimista tullaan erikseen päättämään kevään aikana.

16. ENGLISH SUMMARY

CEO's review

Promotion of the New Aviation Museum project and development of current museum services played a particularly significant role at the Finnish Aviation Museum in the year 2022.

The museum put a lot of effort into improving its national accessibility. As a new online service, the museum joined into Digimuseo (www.digimuseo.fi) and launched a bilingual (Finnish/English) virtual exhibition "On the Wing of the DC-3", which utilises 3D and 360° technology.

The CEO was especially busy with securing state funding for the New Aviation Museum project. Many stimulating and forward-looking discussions took place during the year, but no decision regarding funding was received from the state. The work will naturally continue in the current year.

The New Aviation Museum project was prepared in other parts. For example, the project model was refined, and City of Vantaa started the zoning processes at the end of the year. However, it must be acknowledged that the long-lasting uncertainty of the museum's future has greatly burdened the personnel. The increased costs at the end of the year due to the rise in energy prices did not ease the pressures related to the economy.

Amid all this uncertainty, however, the staff has committed to promoting issues that have been able to be influenced. Investments in the museum's services and customer experience have been reflected both in revenues and in the number of museum visitors. 42 215 visitors is a new record for the museum. The visitor record nicely celebrates the 50th anniversary of the aviation exhibition activities in Vantaa.

The aim for the year 2023 is clear. Museum building is at the end of its lifecycle and the museum concept must be renewed. The time for change is already at hand. The year 2023 will show the direction and future of the museum.

Thank you to all of you who participated in the museum's year 2022 and made it the best possible. Thank you to the museum staff, the board of foundation, volunteers and all our stakeholders – you are important to us. Special thanks to the City of Vantaa and Mayoress of Vantaa City Ritva Viljanen for their continued support of the New Aviation Museum project.

Pia Illikainen
Museum director

Photo: Milla Illikainen.

ILMAILUMUSEO
FLYGMUSEUM • AVIATION MUSEUM